

BILTEN SLOVENSКИH KATOLIŠKIH IZOBRAŽENCEV (SKI)  
IN SOCIALNE AKADEMIJE



LETNIK 6



ŠTEVILKA 3 ■

DECEMBER 2001

## **Društvo Slovenski katoliški izobraženci (SKI)**

Pred drugo svetovno vojno so se slovenski katoliški izobraženci zbirali pod okriljem Akademskega starešinstva, ki je nato nadaljevalo delo v Argentini, kjer deluje še danes. Doma je začel zbirati izobražence Jože Strgar, dipl. ing. agr., leta 1985 ob pomoči p. Mihe Žužka. Ker tedaj ni bilo mogoče niti misliti, da bi se registrirali kot civilnopravno društvo, so v cerkvenem okviru ustanovili Medškofijski odbor za izobražence (MOI). V njem so delovali mnogi današnji vidni javni delavci in politiki. Začeli so izdajati list za študente in izobražence Bilten, ki je danes prerasel v revijo Tretji dan. Po zmagi demokracije so mnogi vodilni člani MOI odšli v politiko in vse je bilo treba začeti znova. Leta 1994 smo na občnem zboru sklenili, da se preimenujemo v društvo Slovenski katoliški izobraženci (SKI). Od jeseni 1994 smo tudi civilnopravno registrirani. Podružnice (klubi) SKI pa so zaživele po vsej Sloveniji. Redno prirejajo predavanja in razprave o perečih družbenih temah. Med člane sprejemamo vse, ki jih zanima globlje reševanje vprašanj našega časa na osnovi krščanskih vrednot. Letošnja članarina je 3000 SIT in vključuje naročnino na interno glasilo ZRNO SKI, ki ga bomo pošiljali neposredno na naslove članov.

Slovenski katoliški izobraženci smo z mednarodno pomočjo in ob sodelovanju Inštituta za filozofijo in družbeno etiko pri Teološki fakulteti v Ljubljani leta 1997 ustanovili Socialno akademijo (SAK). Namenjena je vsem, ki se želijo udeleževati javnega življenja, pa bi se radi prej poučili o pravnih, socioloških, filozofskih in moralnih tako teoretičnih kot praktičnih osnovah tega delovanja na področju gospodarstva, politike, javnega obveščanja in drugod. Take akademije že dolgo časa uspešno delujejo na Zahodu, posebno v Nemčiji in Avstriji.

Študij je izredni, traja eno leto in obsega približno 200 ur. Slušatelji, ki naj bi imeli vsaj srednješolsko izobrazbo, se zbirajo med šolskim letom ob koncu tedna v Ljubljani ali Mariboru. Diplome SAK bodo prav gotovo odpirale vrata do delovnih mest, kjer je javno delovanje bistveni sestavni del. Letos smo vpisali četrto generacijo slušateljev.

---

**ZRNO**, Interno glasilo SKI

Ljubljana, december 2001, letnik VI, številka 3

Izdaja Društvo SKI, Slovenska cesta 19, 1000 Ljubljana

Žiro račun 50101-678-704092, tel. /((fax.): (01) 421 82 65 (60)

domača stran: [www.drustvo-ski.si](http://www.drustvo-ski.si); e-pošta: [ski@drustvo-ski.si](mailto:ski@drustvo-ski.si)

Urednik: dr. France Cvelbar

Oblikovanje naslovnice: Jan Kocbek

Jezikovni pregled: Barbara Gantar Močnik

Naklada 500 izvodov

ISSN 1408-1911

---

# Uvodnik

## NOGOMETNA LIGA ZA SLOVENSKE KRISTJANE

*Navdušenje, ki je zajelo Slovenijo ob nogometni zmagi nad Romunijo, tudi mene ni pustilo neprizadetega, čeprav komaj vem koliko časa traja tekma in da je igravec dvakrat po dvanajst. Ko sem se tisto zgodovinsko sredo proti večeru vračal peš iz središča Ljubljane proti Mostam, sem bil v tej smeri skoraj sam. Vsi ostali, večinoma mladi, so v razposajenih skupinah korakali v nasprotni smeri, proti Kongresnemu trgu, kjer jih je čakal velik zaslon, na katerem so pozneje spremljali tekmo, s katero naj bi se Slovenija vpisala med svetovne nogometne velesile.*

*Ko sem zvečer spremljal posnetke vala navdušenja, ki je zajel množico na trgu pred Slovensko filharmonijo, sem začel sam sebi dopovedovati, da Slovenci jutri ne bomo več isti kot včeraj. Takega navdušenja nismo videli niti ob osamosvojitvi. Vse bolj sem bil prepričan, da je šok ob zadnjem dejanju »slovenskega čudeža« moral pustiti v ljudeh, posebno v mladih, globoko sled. Slovenski gol in rezultat ob koncu tekme sta se mi zdela kot prezračevalna kanala, po katerih sta puhtela slovenska zavrtost in pesimizem. To še posebej velja za tiste, ki so šok doživeli v množici. Skratka, zakompleksani Slovenci smo doživeli množično terapijo.*

*Kadarkoli razpravljamo o slovenskih kristjanih laikih, vedno ugotovimo, da nas je treba potegniti iz naše ozkosti in nezaupanja vase, saj se takih evangelij najtežje prime. Ob zmagi me je obšla misel, da bi se morda dalo to doseči z nogometom. Morda bi postali bolj odprti, bolj uravnovešeni, bolj normalni, ko bi se izkričali na nogometnem stadionu. Če slovenski nogomet ne bo prehitro usahnil, bo prilik za to dovolj, potrebujemo samo dovolj velik stadion. Upajmo, da sedaj načrtovalci ne bodo pozabili na kristjane.*

*Dokler pa nimamo stadiona, nam ostane preizkušena metoda: samovzgoja, vsak zase ob prijateljstvu s knjigo, predvsem pa s srečanji in predavanji, kar delamo že sedaj. V prihodnje moramo to početi bolj zavestno; nove investicije pa niso potrebne.*

*Posamezne skupine se pri tem ne smejo zapirati vase, ampak morajo nastope načrtovati in izpeljati skupaj z drugimi. Da bi tako sodelovanje v prihodnje res zaživel, bomo v naslednjem letu prvi številki Zrna SKI posvetili slovenski katoliški laiški sceni. K samooblikovanju v prazničnih dneh pa naj nam pomaga zgled neutrudnega samorastnika g. Zorka Simčiča, kateremu je ob njegovi osemdesetletnici posvečena ta številka Zrna SKI.*

F. Cvelbar

---

## Božična zgodba

### BOŽJI SIN

Ko se je na Zemljo spuščala sveta noč, je bilo povsod povsem tiho, kot bi svet zadrževal dih. V nebesih pa so angeli pogledovali v najvišje kroge, tja, kjer so kerubi in serafi obkrožali božji prestol. In tam se je zgodilo to, kar so dolgo pričakovali in hrepeneče upali. Krog se je naenkrat razklenil in božji prestol se je pokazal nebeščanom. S prestola pa je nekdo vstal, ves svetel in lahek, tako čist in jasen, da se tega niti z angelskimi jeziki ne da opisati. Prijazno se je ozrl na rajanje angelov, ki so v svojem češčenju ves dan pogledovali navzgor. Potem je stopil na stran in resni sveti pogled Očeta je prodril skozi nebeške kroge. Pred njim se je odprla svetleča se pot, ki se je vse globlje spuščala prav do Zemlje. Tam pa so nebeščani zdaj zagledali reven hlevček, kjer sta pri jaslih ob volu in osličku sedela žena in mož. Moža se je loteval spanec. Žena pa je svoj pogled povzdignila proti nebu in ko je zaznala svetlečo se pot, je dvignila roke. Tedaj je božji Sin, ki je izšel z božjega prestola, stopil na bleščečo se pot in

po njej sestopal vse nižje in nižje. Spremljalo in pozdravljalo ga je vse glasnejše petje angelskih zborov, skozi katere je drsel. Ko je stopal iz enega nebeškega kroga v drugega, se je neprestano spreminjal in je postal najprej kot eden izmed najvišjih angelov, kot seraf, kot kerub, dokler se ni polagoma otresel druge za drugo vseh oblik svetosti. Zdaj je stal v krogu nadangelov; zdaj ga je zaobjelo angelsko rajanje. Toda tudi tu se ni zadržal. Svetlo je žarel reven hlevček, ko je stopil k Mariji in se kot njena svetleča se senca sklonil nadnjo. V nebesih je znova zabučalo od angelskega petja in Zemlja je donela od hvalnic nebeščanov: "Danes se vam je rodil Rešitelj, Kristus Gospod!" Od te noči se ni krog kerubov in serafov nikoli več sklenil. Svetleča se pot ga vedno vodi z božjega prestola na Zemljo in Kristus se od Očeta vsako leto spusti po njej k ljudem, da bi bil pri njih rojen in jim postal podoben - ter da bi v njihova srca vsadil svojo svetlobo, ki naj bi svetila iz njihovih oči, kot je nekoč svetila iz Jezuščkovih.

Georg Dreissig: Zvezdica v Svetilki  
Družina  
Ljubljana 1996

*Člani Upravnega odbora društva SKI in Programskega sveta Socialne akademije želijo duhovno doživeto praznovanje božiča, v novem letu pa obilo božjega blagoslova vsem članom SKI, diplomantom in slušateljem akademije ter vsem, ki z naklonjenostjo spremljate naše delo.*

---

## POZDRAV ŠESTI GENERACIJI SAK

Dragi prijatelji,

najprej vas v imenu društva Slovenski katoliški izobraženci (SKI) lepo pozdravim in čestitam, ker ste se odločili za študij na Socialni akademiji (SAK). Posebna čestitka velja zato, ker je študij v enem šolskem letu povezan z žrtvovanjem skoraj polovice vikendov. Potrudili se bomo, da bosta delo in bivanje tu čim prijetnejša in vam bodo ure, ki jih boste preživeli na akademiji, ostale v lepem spominu. Združimo koristno s prijetnim.

Ob tej vaši odločitvi mi prihaja na misel dilema, ki je v našem času še posebej pereča: ali nekaj imeti ali nekaj biti - postati. Kot prebivalci dveh svetov, materialnega in duhovnega, moramo včasih dati prednost enemu od obeh. Z vpisom na SAK ste dali prednost drugemu. To pa pomeni, da duhovno bogastvo, v ožjem in širšem pomenu besede, ki ga obljublja SAK, štejete kot pravo bogastvo.

Duhovno bogastvo, ali vsaj preddispozicija zanj, je nekaterim sicer v veliki meri podarjeno, bodisi gensko bodisi z okoljem, največkrat pa se je treba do tega bogastva dokopati s trdim delom. V našem primeru vam bodo to pot olajšali naši predavatelji in moderatorji.

Ima pa duhovno bogastvo posebno čudežno lastnost: ko ga razdajamo, ga nimamo zato

nič manj, kvečjemu več. Ko duhovno bogastvo razdajamo, se pri tem sami bogatimo. Študij na SAK je svojim programom namenjen prav temu: pridobivanju duhovnega bogastva za poznejše razdajanje.

Na SAK je delo interaktivno. Sloni na sprotnem postavljanju vprašanj, preprostih pa tudi zapletenejših. To pa je priložnost, da se človek nauči velike in zelo iskane umetnosti: postavljati prava vprašanja. Niso namreč vsa vprašanja prava, taka, ki usmerjajo debate pa tudi družbo v pravo smer. Velikokrat so vprašanja prava samo na videz, v resnici pa probleme družbe samo zamegljujejo.

Tisto, kar potrebuje naš čas, so ravno prava vprašanja.

Prav bi bilo, če bi si ob študiju na SAK izostrili čut za branje med vrsticami in se tako naučili ohranjati svojo individualnost. Posebno v našem okolju je to zelo pomembno, saj če podležemo prefinjeno manipulativnim tekstom, ki prevladujejo v medijih, hitro izgubimo tla pod nogami. Ljudje iz zunanjega sveta, ki poznajo naše razmere, priporočajo, da naj se naučimo spraševati, kaj je zadaj.

F. Cvelbar

---

## OSEM MLADIH DESETLETJI PISATELJA ZORKA SIMČIČA

Zgodil se je čudež: Slovenci v Argentini, oropani domovine, niso, kot bi pričakovali, brezmočno posedali ob veliki reki in tožili nad neprijazno usodo, ampak so prisluhnili svojim prerokom in si začeli graditi novo domovino v tujini. Eden od teh prerokov je bil tudi pisatelj, pesnik, dramatik, mladinski pisatelj, urednik, javni delavec, sicer pa kristjan g. Zorko Simčič, ki te dni praznuje 80-letnico. Tržačan po poreklu, rojen staršem, ubežnikom pred fašizmom, v Mariboru. Življenje ga je prisililo, da je tiho šepetanje reke Drave zamenjal za šumenja velikih morij, po katerih vodi pot v novo domovino Argentino.

Kot komaj polnoleten je v Ljubljani, še med vojno, opozoril nase z romanom Prebujenje. V izgnanstvu pa je odigral pomembno kulturno in buditeljsko vlogo kot (so)urednik slovenske revije v Argentini, Meddobje. Še pred tem se je z romanom Človek na obeh straneh stene povzpел v sam vrh slovenskega zdomskega ustvarjanja. Po osamosvojitvi Slovenije je to prvo emigrantsko delo, ki je bilo nagrajeno z nagrado Prešernovega sklada. Tedaj smo tudi pričakovali, da se bo argentinski čudež razlil čez vso Slovenijo, pa se to na žalost ni zgodilo. Vendar pa nam je slovenska argentinska skupnost dala ali vrnila nekaj svojih najboljših sinov, med njimi g. Zorka Simčiča.

Ko je g. Simčič spet v Ljubljani, se začne sezona lova nanj. Vabijo ga na vse strani. Postane iskani predavatelj od mladinskih do izobraženskih skupin. Pogosto nastopa kot predavatelj na srečanjih Draga na Opčinah pri Trstu. Njegova predavanja se odlikujejo po originalnosti in jasnosti. V tem času pripravlja (po)natis svojih del, ki jih je napisal ali celo objavil v zdomstvu. V Odhojenih stopinjah MD Celje, 1993) je poleg člankov, v katerih se zrcali Simčičevo videnje Slovenstva in sveta, ponatisnil še dramo Zgodaj dopolnjena mladost (Buenos Aires, 1967), za katero T. Kermauner pravi, da je eno najvznemirljivejših dramskih besedil zadnjih desetletij in najvišji dosežek sodobne slovenske dramatike. Poleg omenjenih del in poleg pesniške zbirke Korenine večnosti (1974) je jubilent objavil še: črtice Tragedija stoletja (1944), mladinski roman Trije mušketirji ali Povratek Lepe Vide (1990, 1994), dramo Prepad kliče prepad (1992), radijsko igro Žalostna pesem (1946), libreto Krst pri Savici (1953, 1965, 1994), otroški libreto Čarovnik začarane doline (1980), družina Zebedej (1980, 1996), spomine Srečanja z Majnom (2000).

Ko bi pričakovali, da bo Z. Simčič ob narodovi nesreči kričal, je pisal v zavesti, da je le tako sporočilo trajno. Tako je usoda med vojno in po njej prevaranega domoljubja preko

literature našla pot v narodovo zavest. Bila je priprava na dan, ko izgnanstva ne bo več. G. Simčič ga je dočakal.

Ponosni smo, da je g. Simčič zvesti član SKI in naš večkratni predavatelj. Hvaležni smo mu, da nas je opozoril na izide prevodov filozofskih del, ki so bila njegov brevir pri samoizobraževanju (npr. Milan Komar: Pot iz mrtvila, G. K. Chesterton: Pravovernost).

Preko njih se je dokopal do bistvenih vprašanj o našem času. Nasveti so bili še dragocenejši, zato, ker je tudi veliko članov SKI samoukov, saj nam je naša šola o marsičem zamolčala ali pa smo odgovore na življenjska vprašanja dobili sprevržena.

Ob jubileju kličemo g. Simčiču "Na zdravje!" v upanju, da bo še veliko drobtin padlo iz njegove bogate mize.

F.Cvelbar

---

Zorko Simčič

## BITI (ALI NE BITI ...) TO, KAR SI

(Vprašanje asimilacije nekoč in danes)

Drugi del predavanja v Dragi 1998

“Sociologi so opisali človeka, ki je v procesu asimilacije, kot ‘človeka na robu’ (the marginal man),” piše eden judovskih znanstvenikov in dodaja: kot “človeka, ki ga socialne in kulturne sfere hkrati privlačujejo in odbijajo.” Težko bi našli preprostejšo in hkrati točnejšo oznako za asimiliranca. Bolj zamotano pa je - že samo zaradi raznoterosti vrst asimilacije - razčleniti njene posledice. Prebivalci mladih severnih in južnih ameriških držav na splošno želijo, da bi se prišlek čim prej asimiliriral. Množica ne prenese drugačnosti. V ozadju te miselnosti je seveda lahko tudi želja prebivalcev, da bi vsi ljudje imeli radi njihovo domovino. (Francoski mislec Jacques Maritain pravi v knjigi *America - nekaj let je poučeval v ZDA* -, da so prebivalci velikih, vendar šele odraščajočih dežel, kar se njihovega odnosa do svoje domovine tiče, še prav posebno podobni majhnim otrokom. “Hoteli bi, da bi tudi vsi drugi samo z občudovanjem gledali na njihove mamice.”) Vsaj do nedavnega je bilo tako. Znana je bila politika talilnega lonca. Že pred leti pa so bolj kot zbiralci podatkov začeli to vprašanje obravnavati sociologi-psihologi in prikazale so se spremembe v miselnosti. Prva je reagirala Kanada z ustanovitvijo Ministrstva za multikulturalnost. Priseljenci naj ohranjajo jezik, naj ne pretrgajo s svojo kulturo, država sama jim pri tem pomaga.

Majhen intermezzo? Če pa že pride do asimilacije, zakaj ta ne bi združila pozitivnih karakteristik, intelektualnih lastnosti naroda, iz katerega izhajam, z najboljšimi lastnostmi naroda, kateremu se asimiliram? Zakaj se (skoraj vedno) združijo ravno slabe lastnosti enega in drugega?

Že pred 70, 80 leti je o tem govoril Lambert Ehrlich, “oče višarskega slovenstva”: *kjer so na (avstrijskem) Koroškem zavedni Slovenci, so cerkve polne. Kjer živijo Nemci, so cerkve polne. Kjer živijo slovenski asimiliranci, ponemčenci - so prazne.* Trideset let pozneje je drug naš duhovnik (Ludovik Ceglar), ki je dolgo deloval na avstrijskem Koroškem in čutil dolžnost spregovoriti o boju slovenske manjšine v krški škofiji, zapisal: “Sedanji krški ordinariat sodeluje pri ponemčevanju slovenskih otrok in je zato soodgovoren za zastrupljanje duš slovenskih otrok.” In je dodal: “*Ponemčeni Slovenci, narodni odpadniki in njihovi potomci, so obubožani izkoreninjenci z zastrupljeno dušo in zato bolešno nerazpoložljivi do naroda, iz katerega so izšli. Narodu, h kateremu so prešli, niso v čast. Narodu, od katerega so se nasilno ločili, pa so v veliko škodo, s tem da ga sovražijo, prezirajo, smešijo in preganjajo.*”

“  
(Zbornik Svobodne Slovenije 1966).

In primorski Anton Cuffolo, Bevkov Martin Čedermac? Duhovnik, ki je spoštoval ljudi vseh narodnosti, vendar bil nepremakljiv v svojem slovenstvu? V svojih spominih ('In večno šumi Nadiža') piše: "... v tej polaščeni vasi niso ljudje ne radodarni ne usmiljeni niti do bolnega domačega duhovnega pastirja. Poturice so izgubile vse dobre lastnosti slovenskega naroda in jih nadomestile z laškimi napakami."

(Prim. pa npr. tudi prav na Dragi izpostavljene izsledke župnika Stanka Žerjala: "Asimilacija rodi pohabljenega značaja." Žerjalova osebna statistika: "*V neasimiliranih krogih: 20 % lopov, 20 % labilnih ljudi, 60 % fantov in deklet od fare. V asimiliranih krogih: 20 % še kar v redu, 20 % labilnih, in večina % 60 % pokvarjencev.*" - Duhovnik Jože Marketz, ki deluje na Koroškem in je imel na Dragi zanimivo predavanje o relaciji med etnijo in moralo, je izhajal iz stališča, da niso samo pokvarjenci tisti, ki na Koroškem sovražijo Slovence: "Boli me, če se ljudje tako opredelijo, jaz skušam obdržati spoštovanje tudi pred pokvarjenci." Relacija etnija - morala po njegovem ni tako preprosta. "Poznam, na primer, na Koroškem nekaj Nemcev, zelo zelo pobožnih ljudi, ki so v vseh smislih krščanske morale zares prave luči, ki pa sovražijo nas Slovence." Negativen odnos do Slovencev je lahko tudi posledica zgolj tega, ker jim nihče ni razložil, zakaj Slovenci zahtevajo na Koroškem svoj življenjski prostor. Prav zadnje čase se pri nas znova piše, kako v kakšni naši sosednji državi vodstvo tamkajšnje Cerkve problema ni vedno razumelo. Npr. na Madžarskem. Ali pa prim. pisanje dr. Gombozca v Družini (Dvojezičnost je dar), kjer sicer ni govora o kakšni dejavni asimilacijski politiki vodstva graške škofije v preteklosti, opozarja le, da je Cerkev v Avstriji

"molče prepustila dvojezično prebivalstvo asimilacijski usodi". V zvezi s tem pripomba, ki jo je slišati iz vrst nekatoliških (protikatoliških) krogov: Tudi katoličani, čeprav pripadajo Cerkvi, ki je baje univerzalna, se ne morejo vedno ogniti zavzetju napačnih stališč. Prim. samo pričanje Vladimira Vaška, v svetovni literaturi znanega kot Petr Bezruč, češkega pesnika "Ljudstva na Tešinskem, ljudstva, ki je garalo Nemcem po rudnikih in tovarnah", o tem, kako so tujci uničevali tamkajšnje češke narodnjake. "Židje so prevzeli podjetja, katoliški Poljaki pa uvedli svoj jezik v cerkve in šole."

Gre pri prej omenjeni združitvi predvsem negativnih lastnosti za kakšno slovensko specialiteto? Ne. Prej za splošnoveljaven zakon. Zgoraj omenjeni Petr Bezruč pravi v eni svojih Šlezjskih pesmi:

"... iz nemških potujčenih šol vlačuge rasto in capini ..."

In njegova misel: "Ne vzamejo nam samo jezika, vzamejo čast in ponos" ni veljala samo tam na Tešinskem in samo takrat - ob prelomu tega stoletja ...

Asimilacija pa lahko prinaša še druge posledice:

a) Asimiliranec dostikrat ne postane patriot novega naroda, ampak pretiran, bolan nacionalist. Samo primera, ki pa najbrž nista osamljena: nacistično gibanje Alianza Nacional Argentina je vodil sin Ircev. Teroristične nacionalistične-levičarske družbe montoneros, ki je v Argentini med letoma 1980 in 1985 pripravljala revolucijo, ni vodil kak Jose Perez ali celo kak prvotni naseljenec, Indijanec, ampak sin nemških staršev.

b) Janičarstvo. Vemo, da so bili najkrutejši turški vojaki janičarji, nekoč ugrabljeni in nato v Turčiji prevzgojeni otroci. V njih je bilo nekakšno sovražstvo do Neturkov. Na dnu podzavestna maščevalnost v resnici nad samimi seboj? Že pred stoletji so Srbi spoznali, da je "poturica gori od Turka". Ta se namreč hoče zavestno ali podzavestno izkazati pred svojimi gospodarji, dokazati, da jim je zvest, da je, bi danes dejali, 'na liniji'. Še danes pomeni janičar odpadnika. - A pomaknimo se v naše čase! Razni Avstrijci, ki so v drugi svetovni vojni sodelovali z nacisti, niso bili vedno kakšni Siegfriedi, Gottliebi, ampak kak gospod Globotschnigg, kak Swoboda, in tudi marsikak italijanski bolni nacionalist je bil - je! - slovenske krvi. Človek, ki je leta 1930 v Sloveniji policistu zakričal: "Du bist ein echter windischer Hund!" (in zato dobil petnajst dni zapora), se ni imenoval morda Gerhard Deutscher, ampak Janez Živko. Pa tudi še danes, ko v kakšnem našem mestu vodijo kampanjo za priznanje nemške manjšine v Sloveniji (z vsem, kar bi seveda to prineslo s seboj ...), te akcije ne vodi kak Gottfried Schonherr, ampak - ime si bom izmislil - 'Janez Hrast'. (Ime sem si izmislil, ker ne bi želel, da se na meni ponovi zgodba, ko je ta gospod pred meseci tožil častnikarja, ker je objavil, da sta bila tako njegov oče kakor mati slovenskega rodu, tožil "zaradi osebne žalitve" ...)

c) Nekaj, kar pa najbrž ni značilno samo za Slovence v južnoameriških deželah: ni vedno nujno, da se asimiliranec oddalji od skupnosti. Nekateri se skoraj še bolj zaženejo v delo za skupnost, postanejo agilni. Vendar pa navadno kar naprej prinašajo tematiko asimilacije na tapeto, se zagovarjajo, razlagajo. V njih ni miru. Morda bi se tukaj dalo aplicirati misel nekega ameriškega

sociologa (R. Park v knjigi *Introduction to the Science of Sociology, Race and Culture*), da je "asimilacija proces interpenetracije, v kateri si osebe in skupine pridobijo spomin, čustva in držo drugih ljudi in skupin," in bi šlo v tem primeru šele za pol asimiliranca, ki še ni povsem izgubil spomina na "prejšnje" in ga tudi noče izgubiti. Nekaka misel preroka Ozeja o Judih in njihovi nezvestobi Bogu. Ne popolna nezvestoba, ampak taka, pravi prerok, podobna hotnici, ki živi z možem, a ima druge ljubimce.

č) Celo naravna, skozi rodove pripravljajoča se asimilacija, ki je lahko moralno neoporečna, more kdaj povzročiti neuravnovešenost. Sicer pa bi kazalo vprašanju naravne asimilacije posvetiti več pozornosti. (Samo za primer: pred leti je bilo v koelnski katoliški reviji *Begegnung* brati članek enega od bojevnikov za skupnost evropskih narodov dr. Antona Hilckmanna. Ta je ob "germanizacijski akciji celovške škofije" - šlo je za leto 1963 - ugovarjal umetno sestavljenim in zavajajočim avstrijskim državnim statistikam, rekoč da "dozdevne spremembe narodne pripadnosti v 19. in 20. stoletju (na avstrijskem Koroškem) niso rezultat naravnega razvoja." *Dejstvo je, je dodal, da so slovanstvo najbolj sovražeci "Nemci" - potomci Slovencev.* Vendar je v Hilckmannovem odgovoru pomembno predvsem nekaj drugega. Avtor napade "pisarijo očitno bolj nemško-socialistično kot katoliško usmerjenega" župnika Mucherja (dopisnik, ki je to besedilo posredoval, je na tem mestu pripisal: "uboga slovenska muha!"), nato pa doda: "Načelno zastopam misel, da so 'premene jezika' vsaj danes zelo dvomljiva reč. V davnih stoletjih so morda bile napol naravni proces. Toda temu ni več tako, odkar novodobna sredstva za vplivanje na ljudstvo omogočajo umetni nastanek

*takih procesov in njih zavestno uravnavanje. Ti umetni procesi menjave jezika rabijo kot najbolj uspešno, pa najbolj infamno sredstvo 'zastrupljanje duš', pod zastrupljanjem duš razumem sistematično sugeriranje manjvrednostnih kompleksov, tako da se neki narod začne sramovati svojega rodnega jezika in prehajati k drugemu. Dušna zastrupljenost pomeni hudo kvaro ljudskega značaja celega naroda."* - Tega ni napisal kak slovenski 'nacionalist', ampak pošten Nемеc.

d) Posledice so kdaj tudi kakšne čudne opcije. Na primer: Kako se odloča asimiliranec med narodom, iz katerega je odšel, in narodom, kateremu se je priličil, če pride med njima do spora? Zdi se, da ni pravil, vendar kaže, da se prvi rod ne bi želel spora udeležiti, po več rodovih pa ta občutljivost izgine. Primer za to je podal nekoč prav tukaj na Dragi neki predavatelj iz ZDA, ki je izjavil, da povsod javno priznava, da je slovenskega porekla, da bi pa, "ako bi interesi ZDA in Slovenije prišli navzkriž, ne bil v nikakem dvomu, opredelil bi se za ZDA." Naposled po nekaj generacijah razumljivo in vendar ... (Eden od poslušalcev je pozneje dejal: "Tudi ko bi mogel čez sto let vstati od mrtvih, če bi vedel, da bom moral slišati kaj takega iz ust pravnuka, ostanem pod zemljo.")

Dr. Ignacij Lenček, med obema vojnama profesor moralke na ljubljanski teološki fakulteti in isto pozneje v diaspori, je napisal daljšo razpravo "Iz etike narodnosti" (Vrednote, 1954): "Iz dosedaj povedanega je logično sklepati, da je obramba proti asimilacijskim vplivom nravni postulat. Tudi se zdi, da je postulat narave same. Telesnoduševni značaj je tudi v teku več rodov komaj mogoče docela zabrisati. Zdi se, da bi se narava sama obupno branila tega prehoda v

tuj narodni značaj. Človek ima vtis, da je prehajanje v tujo narodnost neko nasilje, nekaj proti naravi. Človek je razklan, razdvojen, čeprav se morda ne zaveda tega, ali pa ne ve, odkod ta dvojnost. Iz takega procesa nastaja nekakšna zmes, ki nosi v sebi nesoglasje, včasih nasprotno poteze in oblike. Tako se zgodi, da potem novi rodovi niso ne eno ne drugo. Odtujili so se svojemu narodu, niso pa se vrasli v drugega. Gotovo to ni dobro za harmoničnost v telesnoduševni strukturi. Nемеc Kirchhof pravi, da je treba reči o kmetih na Meklenburškem in Pomorjanskem, ki so že dolgo kulturno germanizirani: 'Kerndeutsch - jedoch slawischer Abkunft.' Torej še vedno - zmes." - In v isti razpravi: "... se zdi, da je treba iz etičnih, še bolj seveda iz zgolj narodnih - asimilacijo preprečevati, dokler je to moralno mogoče. More se zgoditi, da postane, po krivdi ali brez nje, obramba dejansko nemogoča. Če se ni mogoče več ustavljati, postane asimilacija nezadržen proces, nikoli pa ne naraven."

Kdaj je mogoče ustavljati se asimilaciji, kdaj nemogoče? Kdaj gre res za prisilo, kdaj za zaželeno odtujitev? Nekoč smo pri odločitvah govorili o čistosti namenov ...

Neki drugi avtor v emigraciji (tokrat bi ostajal pri mnenju, da nomina sunt odiosa) pa je nekoč pisal o problemih narodnosti in adaptacije v povsem nasprotnem tonu. V Rimu živeči mislec in zgodovinar France Dolinar je potem objavil kritično oceno in med drugim dejal, da je avtorjevo pisanje "sijajna razprava, ampak predstavlja 'konformizem okolju!'" (Konformizem: sprejemanje in upoštevanje družbenih ali skupinskih norm zaradi osebnega udobja, koristi, prilagodljivosti - različni vzroki, vedno pa

negativni.). Izkazalo se je, je dejal, da mnogi pisci "ostajajo pri pojmovanju okolja, kot velja v redu zgolj plazmatičnega, vegetativnega in animalnega življenja, kjer živi neizbežno in kjer brezpogojno biološko določuje in omejuje njihov svet." Tu pa je v Dolinarjevem pisanju še posebej zanimiv stavek, kajti povsem sovпада z mislijo Ortege y Gasset o biološkem izvoru adaptacije: "*Okolje, kakor tudi adaptacija, sta pojma, ki so si ju duhovne vede izposodile iz biologije. Po pravici, ker je tudi človek živ. Vendar je odnos človeka do okolja ontološko bistveno drugače strukturiran. Človek ni zgolj odprt svojemu okolju, temveč ga kot duhovna oseba transcendirata, je svoboden proti okolju, nasproti samemu sebi in nasproti biti. Človekov odnos se tako ne reducira na odnos do navzočnosti in navzočega (do sedanjosti in sedanjega) - dejali bi 'do dejstev' - temveč se človek nahaja celo v odnosu (dejali bi lahko celo 'borbenem odnosu') do svojih lastnih zmožnosti, do prihodnosti.*"

Dolinar dodaja, da prej omenjeni avtor (ki ostaja pri pojmovanju okolja, kot velja v redu zgolj vegetativnega življenja) prenese ta odnos tudi na politično okolje. Zdi se, da avtor razprave zato "zelo poudarja pravice države glede kulturne adaptacije prišlecev." - "Tolikšen poudarek adaptacije more hromiti voljo do etnične svojitnosti, posebno v okoljih, kjer je socially adjusted person najvišji osebni ideal, kot je v Združenih državah, kjer se adaptacija družbi smatra za najvažnejšo nalogo življenja." (Meddobje III, št. 3-4.) - (Zanimiva so odkritja o usodah slovenskih ljudi, ki so se v zadnjih letih Avstro-Ogrske "prenarodili", še bolj pa primerjave z istočasno živečimi ljudmi, ki so ostali slovenstvu zvesti. Npr. Vinko Klun pa

primerjava z Levstikom: eden je pač postal avstrijski docent, toda Levstik je evropska figura. Miklošičeva hči se je asimilirala in se razvila do nastavljenke pri dunajskem radiu. Še zanimivejše bi pa bilo razmisliti - recimo - ali je bil res samo pesniški talent Prešernov tisto, zaradi česar je večji od Vraza. Zdi se namreč, da je nek osebni pa tudi rodovni ponos osnovni humus, iz katerega rastejo osebnosti. Bili so umetniki z večjim ali manjšim intelektom, z večjo ali manjšo občutljivostjo, z napakami (tatovi, vlačugarji, strahopetci), toda ne bomo našli enega samega, res velikega, ki ne bi čutil do sebe samospoštovanja. Gre za vprašanje časti, ponosa. Nekako v smislu prazničnega voščila slovenskih škofov pred leti Slovcem po svetu, ki naj "ohranjajo naša sveta slovenska in verska izročila, naj se ne ozirajo ne na levo ne na desno, naj bodo samostojni ljudje s trdno hrbtenico." Kaj so to drugega kot sinonimi za osebni ponos in čut za čast?

Vsaj v naših skupnostih po Argentini se je o asimilaciji govorilo samo nekaj let, kmalu so se pojavili pojmi: *adaptacija, interkulturacija, transkulturacija, prenarajanje, pretapljanje, integracija, prenaroditev*. Zakaj? Ker so se že začeli oglašati prvi skeptični glasovi o rezultatih asimilacije in to prav iz držav z največjim imigracijskim pritokom.

V ZDA so bile stopnice procesa: *anglo-conformity, nato melting pot in naposled kulturni pluralizem*. Proces se je končal z odkritjem (stvarnost ima pač svojo moč), da bi kazalo, in to zaradi državnega interesa, priseljencem dati *kulturno avtonomijo*. Priseljenci naj bi še naprej gojili svoj jezik, svojo kulturo, tako obogatili deželo, ki jih je

sprejela. Po-nekod so bili ustvarjeni celo posebni državni skladi za financiranje razvoja etničnih skupin. Če je bilo v Kanadi prehod v novo politiko lažje izpeljati, ker je bila v igri tudi taktična poteza anglofonske večine, da si v diskusiji s frankofonskim delom države pridobi simpatije slovanskih priseljencev, zlasti številnih Ukrajincev, pa je, recimo, primer Avstralije povsem drugačen. Razni naši rojaki, ki so aktivno vstopili v avstralsko politiko (eden, Miša Lajovic, je postal celo senator), so predložili vladi nekaj, kar je sicer bilo znano tudi v ZDA: *da sta namreč asimilacija in mladostna kriminaliteta povezani*. Zadeva je bila toliko pomennejša, ker je bila Avstralija po Izraelu država, ki je po drugi svetovni vojni sprejela največ priseljencev. Že l. 1975 je neki drugi rojak v Avstraliji (Vladimir Menart), ko je postal svetovalec vladnega izvedenca za vseljence, napisal poročilo o avstralskem šolstvu in v tem je bilo rečeno, *da politika pametne integracije*, ki naj nadomesti asimilacijo, zahteva uresničitev šolskega sistema, pri katerem "morajo etnične manjšine imeti pravico in možnost ohranitve svojega jezika kot živega jezika vzporedno z angleščino", zahteva šolski sistem, "v katerem se bodo otroci etničnih manjšin učili svoj jezik ne kot tuj jezik, temveč kot materinski jezik. To ni samo pravica etnične manjšine, temveč nujnost za razvoj usklajene osebnosti namesto tažne integracije." Še posebno je bilo poudarjeno, da je dosedanja asimilacijska politika skušala ustvariti "umetne Anglosaksonce, namesto da bi jih učila čutiti avstralsko oblast, in jim ohranjati njihovo etnično posebnost. V odraščajoči dobi se vsak otrok na en ali drug način zave svoje etnične posebnosti, pa naj bi si jo še tako zelo hotel zatreči. Tak otrok se potem vsekakor čuti bolj tujega in nezmožnega čutenja, da

pripada skupnosti. Posledice so znane. *Medtem ko je med vseljenci količnik zločinstva nizek, je med nasilnimi asimiliranci zelo visok*. To dejstvo dokazuje pogubne posledice neprilagoditve zaradi asimilacijskega sistema, ki je doslej vladal v deželi." Potem ko je prej omenjeni senator sporočil, da so avstralske oblasti že kmalu opustile "glavno parolo asimilacijsko", ker so že po desetih letih uvidele (pismo je iz l. 1984, a govori o odkritjih že po l. 1955), je dodal, "da je asimilacija praktično nemogoča. Dejstvo je, da je nemogoče spremeniti osebnost in karakter osebe v teku življenjske dobe, nihče ne more Latinca ali pa Slovana spremeniti v hladnokrvnega Angleža ali hladnega Slovence v vročega Argentinca. Mi vsi smo, kar smo, to, kar so nas starši vzgojili, predvsem pa, kar imamo v krvi in po mojem se ta sprememba ne naredi niti v drugi generaciji, verjetno niti ne v tretji - vse pa je seveda odvisno od domače vzgoje, od vzora, ki ga starši dajo in pa od narodne zavednosti v družini sami." (Pisec resno govori, da "edini način, s katerim bomo Slovenci ohranili svoje slovenstvo, z vsem, kar nam to predstavlja, je biti trdni v svojem prepričanju, da smo Slovenci, da je naša kultura slovenska in da smo ponosni na to, da smo Slovenci, pa naj bi bili kjerkoli po svetu," nenadoma pa na listu, na katerega zaglavja je brati Parliament of Australia - The Senate - doda v povsem osebem tonu: "Kdor pa to zanika, zame ni drugega kot šleva ali pa oportunist, najbolj verjetno pa oboje. *S tem ko zanikam svojo narodnost, si ne pridobim nikakih novih prijateljev, vsaj poštenih ne*, bolj verjetno pa posmeh in zaničevanje, ko poleg tega zgubim še ugled in spoštovanje vseh onih, ki so svojemu narodu ostali zvesti.")

Prve glasove o kulturnem pluralizmu je bilo v ZDA slišati že 1. 1924 (Mordecai M. Kaplan, Horace Kallen). V naslednjih desetletjih so se začeli oglašati prvi pomisleki proti "talilnemu loncu", predlagan je bil izraz "transmuting pot" (lonec, ki spreminja, a ne tali) - vsekakor je razvoj nekako ves čas tekkel. Zdi se pa, da je bil za našo prejšnjo generacijo in za sedanjo najpomembnejši prelom v letu 1981, ko je prišlo do izjave severnoameriških škofov. Če je bilo že prej zaslediti dvome o uspešnosti politike "talilnega lonca", je pa tokrat, vsaj s takega visokega mesta, bila prvič izrečena jasna beseda. Tako smo lahko brali, da škofje pozivajo "vse Amerikance, da se vživijo v dejstvo o *verskem in kulturnem pluralizmu ter to sprejmejo ne kot nekako zgodovinsko zaostalost ali sentimentalni ostanek iz preteklosti, marveč kot življenjsko in plodonosno izrednost sestave naše ameriške družbe.*" (4. jan. 1981.). Izjavo je sestavil poseben škofijski odbor na predlog delegatov na konferenci, ki so jo sponzorirali škofje v Detroitu ob 200-letnici ZDA. V izjavi je bilo rečeno, da naj se škofje posvetijo ameriškim narodnostnim skupinam in skrbijo, da se med ljudstvom ohranja bogastvo njihove kulturne različnosti. "*Amerikanizacija naj ne zahteva opustitve kulturnih tradicij in ustaljenih vrednot različnih narodnostnih skupin.*" Takim skupnostim naj se nudi tudi bogoslužje in verska vzgoja v njihovem domačem jeziku in tudi pouk v nekaterih predmetih v katoliških šolah naj omogoča pogovor v domačem jeziku. Predlagali so, naj "javni in privatni sektorji naše družbe posvečajo več pažnje narodnostnim skupinam, kajti predolgo časa niso bile zastopane v važnih panogah ameriškega udejstvovanja." Škofje zavračajo teorijo o ameriškem talilnem loncu. "Noben ukrep ali prizadevanje v to smer ni pokazal

pozitivnih rezultatov in dejansko tudi ne more dokazati, da je le v tem zagotovljena bodočnost Amerike." *Zgodovina dokazuje, da je izenačevanje vseh Amerikancev v eno narodnostno skupnost prav tako pogubonosno kot so bila podobna prizadevanja v državah, ki jih sestavljajo različne narodnosti.* Na nekem mestu - ne da bi izrecno omenili miselnost, ki je dotlej na splošno vladala, namreč, da je samo WASP (White, Anglo-Saxon, Protestant) poklican za visoke funkcije - škofje izjavljajo: "Posebno katoliške narodnostne skupine so bile v gotovih krogih ožigosane in zapostavljene zaradi vere in narodnostnega izvora." (WASP je bila zadnja faza gibanj, ki so se začela v ZDA pred 150 leti: Native American Movement ali pa pozneje Know-Nothing Party, o kateri je dejal Lincoln: "Začeli smo z deklaracijo o enakosti vseh ljudi, zdaj pa moremo že brati, da so 'vsi ljudje enaki razen črncev', in ko bo na oblasti stranka Know-Nothing, bomo mogli brati, da so vsi ljudje enaki razen črncev, tujcev in katoličanov." - No, WASP je bila, vsaj zdi se, zadnja stopnička v tem razvoju.)

Ob izidu te škofovske izjave je slovenski časnikar iz ZDA svojemu poročilu zagrenjeno dodal: "Petdeset let prepozno, vendar je še vedno hvalevredno in pozitivno, toda na razvalinah bo težko graditi trdno stavbo." Če ne bi bili optimisti, bi dodali: kdo ve, če ne prepozno za Ameriko samo. In vendar: odkar imamo lastno državo, se je med našimi rojaki v ZDA, kdaj že v tretjem in četrtem rodu, začel prikazovati premik na pozitivno. (Kaj pa - tako se namreč sprašujejo nekateri naši domači raziskovalci (podatek jemljem iz knjige Ko tujina postane dom Monike Lukšič-Hacin) - če pri tej novi politiki velikih držav ne govorimo lahko samo o "kvazi integraciji ali

prikriti, tihi asimilaciji, ki je zgolj maskirana z integracijskimi deklaracijami”, o nečem, kar služi zgolj “zagotavljanju socialnega miru v državi”? Tudi če bi šlo zgolj za to - zadnja odločitev bo pač tudi tokrat odvisna od priseljenca samega.)

Skoraj istočasno kot škofovsko izjava so odmevale še druge, med njimi tudi tista o zvestobi narodnemu poreklu, ki jo je dal Edmund Muskie, državni tajnik, prvi Slovan, prvi Poljak - v ZDA jih je vedno bilo na milijone -, ki se je povzpel na tako visoko mesto: “Razen ameriških Indijancev smo naposled vsi priseljenci v to deželo. Izhajamo iz različnih narodov in vsak bi moral biti ponosen na svojo narodno dediščino. Vsaka narodnostna skupnost more mnogo nuditi naši deželi. Biti dober Amerikanec pa ne pomeni zavreči ali celo zatajiti svoje narodno poreklo. Vsak od nas naj pomaga ustvarjati prijateljsko ozračje, v katerem ne bo treba prikrivati svojega narodnega izvora.” - “Sloga nas bo družila, če bodo vse narodnostne skupnosti mogle svobodno izražati svoje kulturne, verske in narodnostne vrednote brez bojazni, da bodo zapostavljene in zasmehovane.” Amerika bo imela res prihodnost, ker bo “naša predanost deželi temeljila na svobodni izbiri druženja vseh državljanov.” (Ustava ZDA je bila vedno ena najbolj širokogrudnih, toda miselnost mase, pripadnice pač največji velesili sveta, je dostikrat izvajala pritisk nad prišleke. Koliko psihičnih zlomov zaradi tega pritiska. Desetine zgodb, tudi takih, ki so jih napisali Amerikanci sami, je odkrivalo vodoravno diktaturo množice. Od tod tudi praksa zamenjavanja priimkov. “Muskie”, o katerem je bil prej govor, je bil prvotno Muskiewicz. O spremembah slovenskih imen glej odkritja Edija Gobca!)

Da so ameriški škofje pravilno začutili nov veter, pove dejstvo, da se je potem v ZDA že v nekaj letih res marsikaj spremenilo. Znani rek “*Kar želi sin pozabiti, tega se želi vnuk spomniti,*” da torej kdaj šele tretja generacija začuti, da z njo nekaj ni povsem v redu, pove svoje. Komaj petnajst let po objavi škofovske izjave - 1996 - smo pa lahko že brali tudi uradne izjave, da “*ameriški talilni lonec ne deluje več*”. Ko je namreč severnoameriški Zvezni urad za priseljence objavil statistike, so se prikazali prvi odmevi. V teh je bilo najti misel, da “... razpad protestantske etike in dejstvo, da mehanizem talilnega lonca, ki je dve stoletji učinkovito asimiliralo prišleke v prevladujoči anglosaksonski kulturni vzorec, ne deluje več. Po ocenah Zveznega urada za priseljevanje naj bi v ZDA namreč živelo kar 35 milijonov ljudi, ki govorijo zgolj špansko.” Kako se bo situacija razvijala, potem ko smo pred tedni izvedeli, da špansko govoreče skupnosti v ZDA zahtevajo povsem španske šole, se bo šele videlo. Najbrž bodo tudi tu vsaj sprva nesoglasja med deklaracijami o svobodi in demokraciji pa želja po kulturnem centralizmu, ki da probleme uspešneje ureja. Prav v zadnjih časih severnoameriški sociologi vedno pogosteje govorijo o nujnosti “*dokončne*” *multikulturalnosti*. (Prim. Michaela Linda *The next American nation*. Če so očetje ZDA - Washington, Jefferson itn. - res bili prežeti z rasističnimi idejami, kakor omenjeni avtor poudarja, bi bilo pa vendar treba pregledati še kakšne druge njihove izjave, čeprav bo pa spet držalo, da je bila njihova simpatija res “na tej strani”, saj sicer ne bi moglo priti do raznih klanov: ne samo do Ku Kluxa. Predvsem pa ne bi moglo priti - in to še sredi tega stoletja - do tako dominirajoče miselnosti WASP. Samo tako je bila množica ljudi prisiljena asimilirati se v t. i. “*american mainstream*”).

Glede zahtev emigrantov in pristanka držav na kulturni pluralizem morda samo še to: Milton Myron Gordon (Assimilation in American life: the role of race, religion and national origins) pravi, da bo kulturni pluralizem uspel samo, če bo osnova na pluralni družbeni strukturi. *“Samo strukturalni pluralizem” - to je pa seveda vse več kot zgolj kulturni pluralizem ... - “je garant kulturnega, njegov pogoj, in kulturni pluralizem je samo del strukturalnega,”* torej tudi političnega. Kakor omenjajo tudi slovenski avtorji (v prej omenjeni knjigi avtorica citira kar nekaj imen in daje poseben poudarek Klinarjevi misli): *“dejanska, uspešna integracija temelji na procesih etničnega”* in ne samo kulturnega pluralizma. - Kaj bi pa ta dosledno izveden prinesel s seboj, lahko seveda samo ugibamo ...

Tisti rojaki, ki so v naših povojnih skupnostih po svetu kmalu začeli pristajati na asimilacijo, so bili dostikrat ljudje brez otrok in torej problema niso občutili tako, kakor so ga starši. (Zanimivo je, da je asimilacija dobila placet kdaj tudi pri duhovnikih, ko je temu najbrž botrovalo že prej omenjeno napačno pojmovanje katolištva. Šlo je za izjeme. Prav iz duhovniških vrst je bila namreč dana najmočnejša obramba za ohranjanje narodnosti. Ni bil samo škof Gregorij Rožman prepričan, da *“Eno nas družijo: Slovenci smo in kristjani”*. Družijo. Združuje celo s tistimi, ki niso kristjani, ki pa - zavestno ali ne - po krščanski etiki živijo.)

Še enkrat - za hip - pogled nazaj: zakaj pri asimilaciji negativni rezultati spajanj različnih narodnostnih komponent? Zakaj se nista nekoč - pomislimo na včerajšnji slavospev Charia Nodiera slovenski poštenosti - združili

ta poštenost in pa nemška samozavest? Zakaj se danes - ob oznaki Slovencev Juliena Greena kot *“pristnih, pogumnih, ponosnih in odločnih ljudi”* - te lastnosti ne združijo z italijanskim političnim realizmom? *Zakaj ne pride do spoja naših dobrih lastnosti z najboljšimi lastnostmi naroda, kateremu se asimiliramo?* Kdo ve, če ne bo treba odgovora iskati bolj na teološki ravni kot pa na zgolj psihološki. *Ko zapustiš svojo narodnost, ki je del tebe, zapustiš del sebe, to pa ne samo onemogoča “biti to, kar si”, ampak - da se za hip ustavimo pri sv. Bernardu - to te ločuje od dobrega, v zadnji instanci prav od Najvišjega dobrega.* V eni znanih formulacij pravi sv. Bernard: *“Kdor je Bogu podoben, je sebi podoben, in kdor je sebi podoben, je Bogu podoben,”* a tudi, da *“Kdor ni sebi podoben, ni Bogu podoben, in samo kdor je sebi podoben, je Bogu podoben”*: v smislu Zupančičevega hrepenenja po odkritju svoje resnične podobe (*“O, da mi je priti do svoje podobe”*) in potem po realizaciji tega, kar (potencialno) sem. Zato je naloga biti to, kar si, povsem vzporedna z naukom učiteljev duhovnega življenja, *da je treba zatirati lažne podobe o sebi, ne maličiti svoje resnične podobe. Če torej zapustim del svoje danosti, nisem več močan.* Šibki pa lažje zdrči po klancu, kakor da bi vztrajal na mestu, kaj šele se vzpenjal navkreber. In če v *“odhajajočem”* že ne pride vedno do zloma, pa pride vsaj do neke nalomljenosti, ki je pozneje lahko osnova travmam, zlasti potlačenosti. (Prim. Milana Komarja *Potlačlenost*. Avtor govori o nemškem filozofu Nietzscheju, ki je bil ob zavesti svojega slovanskega (poljskega) izvora prizadet. *“Sam Bog ve, kaj se je zgodilo v glavi in srcu genialnega nemškega misleca Nietzscheja, da je zasnoval eno najbolj upornih, brezbožnih in ciničnih filozofij, kar*

*jih pozna zgodovina.*” Potem citira Nietzscheja samega: *“Vedno so me učili, da moj rod in ime izvirata iz družine poljskih plemičev, ki so se imenovali Nietzky in ki so se izselili iz svoje domovine, da bi se rešili verskega preganjanja, ki jim je postalo neznosno: bili so protestanti.”* Nietzschejeva mati je namreč bila Nemka. Za Nietzscheja so bili Nemci mešanica ras, osvojeno ljudstvo, in je bil najostrejši kritik nemštva. Komar pravi, da bi težko našli pisatelja, ki bi tako ostro podčrtaval napake nemškega značaja: provincialen narod, neroden, brez finese, brez elegance. Občudoval je Poljaka Kopernika, užival ob Chopinu, ki je bil zanj vzor elegance. Tu je jasno, piše Kornar, *“da gre za potlačenost, za neko nenavadno včlenjenost v kulturno osredje, v katerem so osvajanje, gospodovanje in ‘a priori’ od nekdaj imeli veliko veljavo. Nietzschejeva zavestna filozofija je razvila do skrajnosti to nemško kulturno komponento, njegova dejanska narava pa je ni prenesla.”* Ta razdvojenost, hkrati pa strogi protestantizem in gospodovalni značaj tako matere kakor sestre, sta pripeljala misleca v blaznico. - Komar konča razmišljanje z mislijo: *“Ko tako govorimo o potlačeni in njenih posledicah, nam misel nehote uhaja na Koroško, kjer je germanska osvajalnost v pičlem stoletju naredila iz povsem slovenske dežele pretežno nemško govoreče ozemlje. Koliko uničenih značajev in razdvojenih osebnosti! Koliko intimnih tragedij, ki se vlečejo iz roda v rod! Verjetno nič manjših od Nietzschejeve.”*

Prej ali slej se proces odtujevanja jasno prikaže. In nič ne pomaga, če te svoje korake opravičujemo v imenu ljubezni do drugih ali večje politične zrelosti, morda celo nekega poslanstva: “Kaj bo z ZDA, kaj z Argentino,

če se ne bomo priličili?” Ali po vojni v Trstu: “Kaj bo s svetovnim mirom, če ne bo fratellanze?” Tiste fratellanze, o kateri dobro vemo, kako se je končala. Vsaj za Slovence.

## II

Kaj je pravzaprav v bistvu za adaptacijo, za asimilacijo? Izvedenci so se doslej ukvarjali predvsem s podatki, statistikami, vendar so šele sociologi-misleci, zlasti taki, obdarovani s čutom za psihologijo, jasno spregovorili: pri asimilaciji gre za mimikrijo (mimetizem), “pojav, da postane nezavarovana žival po obliki, barvi ali obnašanju podobna živali ali predmetu, ki jo obdaja” in ki “služi zakrinkanju ali zakritju organizma pred živalmi roparicami” (predators). Razlage o mimikriji se navadno končajo z mislijo, da “se z mimikrijo žuželka brani pred sovražnikom”. Varovalna barva jo zakrije. Toda kdor se skriva, se skriva iz strahu. Kogar pa se bojiš, tega ne ljubiš ... Kako naj torej tako “sobivanje” rodi pozitivno? (Hip korak ob stran? - Stotine knjig je bilo napisanih o vietnamski vojni, govorilo o prvi vojni, ki so jo ZDA v svoji zgodovini izgubile (po Toynbeeju je to bil prvi korak k njihovemu dozorevanju, kajti samo kdor zna prenesti tudi poraz, je zmožen zoreti). Pa vendar se ob še vedno trajajočih analizah vedno znova prikaže še kakšna podrobnost. Za kakšno od teh je mogel človek zvedeti iz osebnih pogovorov. Recimo od koga, ki mu CIA ni bila tuja. - Kaj je bil najbrž vsaj so-razlog za polom vojaške akcije? *Za Vietnam so v glavnem rekrutirali otroke priseljencev in tujcev*, sprva zelo navdušene nad vojno. Toda trpljenje, ki je prišlo nadnje (strahotno vzdušje so prikazali prav severnoameriški filmi), je sčasoma začelo rojevati malodušje. Tisti ali pa otroci tistih, ki so se sami radovoljno asimilirali, so izgubili

svoje korenine. V trenutkih strahotne zapuščenosti jim je tako kot zunanje pomoči začelo primanjkovati tudi notranje moči. Tisti pa, ki so se čutili prisiljene k asimilaciji, so postajali zagrenjeni proti svoji državi. Zagrenjenost pa ne poraja energij. - Prav pred tedni smo lahko brali tudi to, da so za vietnamsko vojsko v ZDA izbirali tudi uživalce mamil. A ti se po večini rekrutirajo iz ločenih družin, ko so pa tudi te najpogostejši pojav kot mladinsko prestopništvo - ravno v vrstah asimilirancev.)

O vprašanju mimikrije je pri nas pisal tudi Milan Komar (prim. Encarnacio'n de los valores - Utelešenje vrednot - v knjigi Orden y Misterio). Govoril je o absolutni suverenosti človekovega subjekta in proti konformizmu, proti sprejemanju in upoštevanju družbenih ali skupinskih norm zaradi osebnega udobja, koristi, prilagodljivosti. "Konformizem je mimikrija. In mimikrija je obrambni mehanizem. Če dobijo veverice v gozdu iglavcev bolj srebrnkasto barvo in v bukovem gozdu bolj rdečkasto, tega ne storijo iz ljubezni do iglavcev ali do bukev, ampak da bi se zaščitile pred nevarnostjo. *Nihče se pa ne štiti pred tem, kar ljubi.*" In na tem mestu je opozoril na Ortego y Gasset, ki govori o tem vprašanju v svoji razpravi Biología y Pedagogía. Samo da gre Ortega y Gasset, kot bomo videli, še korak dlje.

Asimilacija seveda že dolgo ni več problem samo naših zamejcev in emigrantov. Danes v matici vse pogosteje beremo navdušujoče slavonspeve globalizaciji, ki v resnici prinaša asimilacijo. In to toliko hitreje, ker iz dneva v dan ne poslušamo samo, da narodnost ni vrednota, ampak tudi, da "starih vrednot ni več, novih pa še nismo iznašli." Imamo ljudi,

ki pisarijo, da jezik ni pomemben, da je tu doba, ko ne bo več ne mej, ne narodov. Slišimo celo o predlogih, da naj bi na naših najvišjih ustanovah prevladal tuj jezik ali pa, kako niti kakšni politiki ne ločujejo med ljubeznijo do naroda in bolnim nacionalizmom. Beremo lahko, kar je sicer res, da "šovinizem kot politika naroda, to je politika naroda kot ekskluzivne metafizične ideje, v imenu katere so dovoljena vsa sredstva, spet dviga svojo Meduzino glavo" - misel upravičeno cika na nevarnost oboževanja narodnosti -, ko pa seveda ne bi kazalo kar tako jemati za vzor kakšnega Louisa Adamiča, čigar vizija naj bi vedno bolj utelešala "pomemben vir, iz katerega je mogoče črpati vzpodbude za premislek o tem, 'kako biti človek'. Ne Slovenec ne Američan, ampak človek." Jaz nisem jabolko, jaz nisem hruška, jaz sem sadež ...

*Skratka: miselnost, da ni vrednot, se širi, in ljudje, ki najbrž za relativizem, kaj šele nihilizem, nikoli niso slišali, se vedejo, kakor da so z njima impregnirani.* Danes je problem asimilacije - prilagajanja drugemu, tujemu, globalnemu - pereč v matici sami. In tudi tu se bliža postopoma, neslišno, skoraj neopazno. Drobne ilustracije? Lokali, nekateri celo del stare mestne tradicije, nenadoma nosijo tuja imena. Športni klubi, ki zamenjavajo slovenska imena s tujimi. Slovenski godalni ansambel, ki se prekrsti v tujega. Naravnost oboževanje tujih jezikov. Lipov list, od nekdaj nekaj našega in ponekod celo simbol slovenstva, je kot slovenski turistični znak zamenjan z nekimi 'nevtralnimi rožicami' ... Kar lep čas bi lahko še naštevali podobne primere. Občutek za ranljivost slovenske identitete slabi. Seveda imajo prav ljudje, ki trdijo, da se Človek sčasoma na vse privadi. Toda - ali je pametno, da se

navadimo? In je seveda res tudi to, da je tuje vedno zanimivo, da je različnost vedno privlačevala človeka. Res je celo, da so avtodestruktivne sile v človeku vedno latentne in da so danes ob propagaciji kulture smrti še posebno aktivne. Toda zdaj niti že ne gre več za tuje: množica si zdaj želi predvsem, da ni slovensko ... - Vendar: kaj me je ob vrnitvi v Slovenijo najbolj pretreslo? Ne to, da skoraj ni bilo več slovenskega napisa nad lokali, ne to, da je bilo ponekod slišati bolj tuje jezike kakor pa slovenščino. - Nekje sredi Slovenije, sprehod. Lepa pokrajina, grad, za gradom obzidje, na njem lesen križ, ob njem letnici 1978 in 1994. Odštejem razliko: 16 let. Se informiram. Neki fant je sredi nočnega veseljačenja ubil šestnajstletno dekle. Nedaleč od obzidja na tleh velika cementna plošča z napisom: MI TEBE (nato narisano srce). ZA VEDNO BOŠ OSTALA V NAŠEM SPOMINU. Lepo. Toda napisano v - angleščini. WE (srce) YOU & YOU'LL STAY FOREVER IN OUR MEMORY. Z rdečimi črkami dodana tudi imena prijateljev ubitega dekleta. Morilec Slovenec, ubita Slovenka, prijatelji Slovenci. - "Že, že, ampak ... so pač otroci. Tudi mi, ko smo bili mladi, smo se delali važne, prepevali v tujih jezikih ..." - Res. Toda ali bi pred petdesetimi leti ob smrti prijatelja, pa še tako tragični smrti, na grobu kdo v tujem jeziku spregovoril, v tujem jeziku napisal ploščo? Starejši duhovnik mi je dejal: "Ne čutijo jezika kot nekaj svojega. Kaj šele svetega." - *Nespoštovanje svojega jezika, prva stopnica k asimilaciji.* Kako se temu upreti? Kako postati imun pred to nevarnostjo?

Ortega y Gasset pravi nekje: Svet ne more eksistirati, če ne pride v človeku, v družbi do neke imunosti pred nevarnostjo, pred tujimi virusi. Toda *do imunosti, do "odpornosti*

*organizma proti določeni družbi" ne prideš tako, da se ji priličiš, do prilagoditve organizma na neki bolezenski mikrob ne prideš s tem, da se mu predaš, ampak da se mu upreš.*

In tu je, mislim, lekcija, ob kateri naj bi se zamislili. Kakor so se že drugi. Ostal bi samo pri tistih, ki so o problemu asimilacije največ pisali, ker so ga najdlje - tisočletja - doživljali. Pri Judih. Pri tistih, ki so dolgo živeli v diaspori in katerim je Bog sicer res govoril: "Skrbite za blaginjo dežele, kamor sem vas izgnal, in molite zanjo h Gospodu, kajti njena blaginja je vaša blaginja", katerim pa je ukazal tudi: "Ne imejte tujih bogov! - Varujte se tujke!" Ob prihodu slovenske politične emigracije v Argentino nas je eden buenosaireških škofov nekoč javno zaprosil: "*Ostanite Slovenci. Gojite svoj jezik, svojo kulturo. To vas prosim v interesu ne vaše domovine, ampak moje!*" *Brezosebne mase imajo lastne dovolj, ne potrebujejo še importirane.* Seveda: eno je zdravje države, drugo so politični, kar recimo demagoški interesi nacionalističnih strank, ki v svojem populizmu propagirajo nasprotno. Vendar je treba resnici na ljubo dodati, da glede tega vprašanja celo v slovenski skupnosti v Argentini, ki se je najbolj slovensko ohranjala, ni bilo vedno popolnega soglasja. Če je bilo jasno, kot je zapisal eden naših politikov v emigraciji, da so "*državi koristnejši državljani, ki zavestno živijo iz korenin svojega rodu, kakor pa oni, ki pustijo, da te korenine shirajo, ali - kar je še hujše - da si jih iz napačne 'lojalnosti' porežejo sami,*" si pa lahko slišal tudi koga, ki je ob razmišljanju o ohranjanju vrednote narodnosti tudi pri potomcih bil mnenja, da je "pojmovanje te politične emigracije v resnici ena enačica narodnega socializma", to je nacizma ...

Dostikrat inteligenten tujec prej razume situacijo emigranta kakor kdo od rojakov. (Argentinski oficir me pelje skupaj z mojo triletno hčerko proti središču mesta. Punčka me nekaj vprašuje in seveda ji odgovorjam slovensko. Pa se na koncu možu opravičim. On, argentinski nacionalist: *“Če vi, potem ko skozi stoletja pripadate svojemu narodu, torej tudi svojemu jeziku, ne spoštujete svojega jezika, svojega naroda, kako naj mi pričakujemo, da ne bo to dekletce po dvajsetih letih življenja tu zatajilo nas!”*) Pravzaprav je skoraj komično, da te v tujini domačin (vsaj kulturno) razume, v slovenski knjigi, izdani v emigraciji, ki naj bi govorila o problemih izseljenstva, pa bereš, da je proces prenejanja “etično dopusten in morda celo zaslužen.” (Šlo je za nekak pendant takrat skoraj istočasno v matici tekočemu poskusu rehabilitacije renegata Deschmanna.) V isti knjigi smo lahko brali tudi, “da še ne moremo z gotovostjo in vso natančnostjo določiti, kaj vse smo narodu in domovini dolžni.” Eden od ocenjevalcev te knjige je ves navdušen znal povedati celo, da “avtor sicer upošteva tradicionalno gledanje na narodnost, ki je med nami še vedno nekako oficialno, vendar se istočasno dviga visoko nad to gledanje.” (Mimogrede: potem ko je baje dejstvo, da emigracije po pol stoletja oziroma najkasneje po treh tacitovskih “quindecim annos”, ki so baje “odločilna obdobja v življenju smrtnikov”, izginejo, je tu - primer Argentine - kjer skupnost, ki je ob prihodu štela komaj 6.000 ljudi, ne samo, da ni izginila, ampak se je podvojila. Ne emigrant, ampak opazovalec iz matice je napisal knjigo o “Slovenskem čudežu v Argentini”. *Pa ni bil noben čudež, komajda kaj čudnega: ljudje so samo res živeli vrednote, o katerih so trdili, da so jim svete: narodnost in krščanstvo.* Kakor da bi

vedeli, da lahko tudi v tem primeru pričakujejo, da “vse ostalo vam bo navrženo”.)

V emigraciji torej rešitev ni ne asimilacija ne transkulturzacija ipd., ki niso drugega kot kamuflaže za asimilacijo - ampak kvečjemu integracija. Toda integracija v katerem smislu? Vrsta definicij je, katera edina pride v poštev? Gotovo ne tista a' la serbe, ko naj bi se južnoslovanski narodi (celo o plemenih je bil govor) integrirali s Srbi, ampak kvečjemu ona a' la ZDA, ko gre za “integration school”: vanje zahajajo belci in črnici, ko pa belec ostane belec in črncet črncet.

Rešitev je torej v čem? V tujem svetu v tem, kakor je bilo nekoč rečeno mladim v Argentini: *“Treba je živeti ‘doma’, hkrati pa sredi ‘sveta’.* Vendar vedno z občutkom družine. Zdrava družina pa ni nikdar kraj, ki bi bil kadarkoli komurkoli odprt, nekakšna čakalnica za vsakogar na svetovnem letališču. Mi smo del sveta, toda naše korenine so v naši družini, tam je zato naša moč. Tista moč, ki nam jo mnogi - tako domačini kakor tujci - zavidajo. Smo kot drevesa, kot krepke jablane: naše veje se razprostirajo daleč okrog in okrog, naši listi dihajo zrak sveta, črpajo energijo sončne svetlobe - spomnite se na fotosintezo! - pa naši listi spet tudi oddajajo “kisik” svetu, vendar ... tisto; brez česar “jablane” ne bi bilo, so - njene korenine. Skrite. Zaprte. V očeh modernega človeka - “nič dinamične”. Samotne. Toda brez njih ne mi ne sosedje ne bi mogli z drevesa trgati sadežev.”

Seveda je bil v matici za časa “enoumja” pogled na tako “politiko” povsem drugačen. Ne samo zaradi ideološkega znaka (protiznaka...), saj je bila - samo za primer -

funkcija uradne izseljenske organizacije povezana s partijsko in torej z njenimi načrti, ampak pri marsikom tudi zaradi pomanjkljivih informacij. Včasih so v matici pisali - in še danes objavljajo - o argentinski "močno getoizirani skupnosti", o "otročih političnih izseljencev, (ki so) že od rojstva obsojeni na življenje v zaprtem krogu, vsi njihovi poskusi, da bi presegli njene meje, pa takoj kaznovani z izobčenjem." Morda bi le kazalo natančneje definirati misel o "razcepljeni osebnosti", zlasti pa se podrobneje ustaviti ob kakšni izjavi (saj gre za pisanje v tako rekoč znanstvenih publikacijah), recimo, "da se je getoizirana skupnost pri ohranjanju etnične identitete in nacionalne zavesti pokazala najučinkovitejša, hkrati pa pri posamezniku lahko vzpostavila 'getoizirano identiteto'". Če je tak geto res krnil ali celo uničeval identiteto, bi bilo razvideti iz čisto preproste analize posledic te "politike". Že zgolj upoštevanje 'teze', da "po njih sadovih jih boste spoznali", bi marsikaj odkrilo o "getoiziranih ljudeh". Ni treba drugega kot poiskati v raznih Who is Who sto po svetu najbolj uspešnih emigrantov ali njihovih otrok, uspešnih tako na kulturnem kakor političnem ali celo ekonomskem področju, pa videti, iz kakšnih družin so: iz asimiliranih ali 'getoiziranih'. Utegejejo doživeti majhno presenečenje ... (Sicer je pa tako, kakor sem napisal pred leti v Literarnih in drugih zapiskih: "Problem geta ni tako preprost. Z getom je kakor s protiletalskim zakloniščem. Ne eden ne drugi nista normalni bivališči, sta pa lahko oba kdaj potrebna. Vprašanje je, kdaj. Pa tudi tako: geto ni nujno ječa; lahko je tudi klub..." - Res je možna supozicija, da bi slovenski geto, kolikor bi v ZDA ali Avstraliji sploh bil mogoč, lahko rodil drugačne reakcije kot v Argentini. Vsekakor sklepov ni mogoče sploševati. Drži, kar je nekdo zapisal ravno

v knjigi Ko tujina postane dom: "Rešitev problema kaže, da je potrebno za vsako posamično situacijo opraviti temeljitejšo analizo, prilagojeno specifičnim razmeram preiskovalne sredine." Znanstvenikom bi bilo treba dati možnost, da v skupnostih, ki jih raziskujejo, živijo vsaj nekaj let, tako da dobijo resničen vpogled vanjo. Ali pa da bi jim vsaj bila na voljo celotna tozadevna v emigraciji ustvarjena literatura. Zlasti v ZDA in v Argentini je bilo napisanih stotine člankov, razprav, organiziranih diskusijskih večerov. Sploh se zdi, zlasti v primeru, ko se postavljajo trditve, osnovane na komaj nekaj primerih pogovorov z izseljenci oz. njihovimi potomci, da bi kazalo pogledati, kako so podobne študije izpeljali drugi: Irci, Poljaki, zlasti pa Judje. Prim. samo *Our parents' lives* ali pa *The Americanization of Eastern European Jews*, ki sta jo napisala Neil M. Cowan in Ruth Schwartz Cowan. Značilno je, kako kakšni naši starejši intelektualci, ki pišejo o slovenskem življu v tujini, ne morejo in ne morejo iz sebe, točneje: iz miselnosti, ki jih je skozi desetletja "enoumja" obdajala: kako s pridihom simpatije govorijo o ekonomskih emigrantih /ki naj ne bi utonili v tujem morju/, kako pa z včasih komaj zakrito ali pa sploh ne zakrito antipatijo, kar privoščljivostjo, o politični emigraciji /ki naj bi se čim prej izgubila./

Za nas, ki živimo na domačih tleh, čeprav en del za državnimi mejami, pa velja Gradnikova misel: "*Čemu brezmejnost, ki samo v plitvine nas bo zapeljala ... svet zoži na zvezde nad seboj. Svoj ogenj vžgi in vžgal ga boš tujini.*" Svetu okoli tebe in samo tako - vsemu svetu. In vendar, kaj ko bi šli tudi mi še korak dlje? Zakaj pravim "tudi mi"?

III

Eno svojih potovanj iz Argentine v Evropo sem pred leti naredil na judovski ladji Theodor Herzl. Med tisoč potniki bil edini *goi*. Poslušal sem predavanja, se pogovarjal s sopotniki, predvsem z nekim argentinsko-judovskim filozofom, ki sem ga sem spoznal na simpoziju svetovnega PENa v Buenos Airesu, o njem tudi pisal v *Meddobju*, osrednji kulturni reviji v emigraciji. Mož, ki je napisal vrsto knjig in tudi prevedel v španščino osem zajetnih knjig Yehezkela Kaufmanna *The Religion of Izrael*, je na povabilo neke univerze v Izraelu odhajal tja, da za nekaj časa nadomesti svojega umrlega prijatelja Martina Bubra. Predvsem pa sem prebiral knjige. Med drugim dve sicer preprosti, a kot so me informirali, "nadvse značilni" zgodovini judovskega naroda: eno marksistično (avtor čilenski Jud Miguel Seidel), in drugo, ki jo je napisal Max Dimont: *Judje, Bog in zgodovina*. Avtor slednje je vsakemu dogodku dajal dvojno razlago: sekularizirano in religiozno, ko pa je bil poudarek na prvi, "sicer pa je efekt enak" (kakor je v uvodu napisal). Nekje pa se oba njegova pogleda združita, in sicer proti koncu knjige, ko govori o tem, kako je judovstvo bolj zadeva rasnega kakor pa religioznega pogleda, in da se zdaj sprašuje - potem ko je judovstvo črpalo naloge iz Jehove, *Tore* in *Prerokov*, vedno ob pravem času in točno tako, kot se je pozneje izkazalo za zgodovinsko edino pravilno - ali to dejstvo "ne sugerira, da je pa zdaj judovstvo poklicano proselitizirati, iskati nove privrženca v svetu, ki je pripravljen sprejeti njihovo preroško sporočilo?" Najprej med svojimi, ki so se oddaljili, potem pa tudi - med drugimi. (Nekakšna vrnitev v prve čase judovske zgodovine, ko je, kakor pišejo, "judovska nacionalna in socialna skupnost

v glavnem delovala kot asimilator" in je temu pripomogla predvsem "privlačnost monoteizma in pa izraba moči judovske socialne kohezije"? - Nekak, če že ne korak naprej, pa vsaj tak vzporeden z "nasvetom" Arnolda Toynbeeja (*Study of History*), ki je nekoč skoraj zaničljivo imenoval Jude "fosile zgodovine"; ki pa je pozneje svetoval, "naj Judje odslej vključujejo pogane v judovske verske skupnosti, s tem, da jih spreobrnejo k veri Devtero-Izajije"?)

Ko sem zdaj znova prebiral na ladji pisani dnevnik, sem si rekel, kaj ko bi tudi mi že enkrat nehali razpravljati o asimilaciji, nehali le z ugotavljanjem dejstev pa bi tudi mi začeli svoje ljudi klicati nazaj. Ne bomo proselitizirali na Primorskem Italijanov, ne Nemcev na Koroškem, še manj seveda Kanadčane, Argentine in druge, toda zakaj ne bi svojim ljudem, otrokom teh, ki so odšli, pa tudi tem, ki se morda prav zdaj pripravljajo na 'odhod', razložili, da je dobro - dobro zanje, in ne samo 'za naš narod' -, da je pametno, če se vrnejo k svojim koreninam. Da si jih okrepijo. Najprej, da jih bolje spoznajo. Predvsem spet prek - jezika. Da si okrepijo svojo osebno - ne nacionalno - svojo osebno identiteto.

Proselitizem. Pa četudi ima beseda za koga pejorativen prizvok. Če je res, kot trdijo tisti Judje, ki nas poznajo, da smo jim v marsičem podobni, potem smo jim dostikrat tudi v tem, da smo v preteklosti tudi mi, kakor pravi naš pesnik, "radi deklamirali o sebi, padali pa za druge". Tudi mi naj bi odslej imeli pred očmi namesto vedno nekega poslanstva do drugih najprej svoje lastno zdravje. (Kazalo bi omeniti, da pa seveda tudi vsi judovski sociologi ne mislijo enako, ne iščejo rešitve v isti smeri. V raznih knjigah, celo v *American*

*Jewish Year Book* izpred let lahko beremo, kako se kdo (Jessie Bernard) ob vprašanju Judov po svetu nagiba k asimilaciji, medtem ko drugi (Kurt Lewin) vabi k sionizmu in njegovi "politiki". Gre za sugerenca dveh v ZDA živečih potomcev iz nekoč vzhodno evropskih judovskih družin.)

Kulturni pluralizem, multikulturalizem, interkulturalizem - procesi v njih se res razlikujejo, vendar ... praksa žal kaže, da se za besedami propagatorjev teh *izmov* dostikrat skriva isto nagnjenje: beg od svojega. Zato nikar ne poslušajmo propagatorjev multikulturalnosti. *O multikulturalnosti naj govorijo in jo zahtevajo naši ljudje v tujini, ne pa zamejci. Mi smo multikulturalni že stoletja in dvomim, da je še kak evropski narod v taki meri kot mi.* Nehajmo tudi z univerzalizmom. Tako smo prepojeni z njim, da smo celo za svojo himno vzeli verze, ki ne pojejo najprej o nas, ali o Bogu, ki naj živi našo deželo, (če pa že Boga niso hoteli omeniti, "... ne bi bilo moderno," mi je nekdo dejal, pa vsaj o slovenski časti in oblasti), ampak o tem, kako "žive naj vsi narodi". Kako smo edini, kaj, ki najprej mislimo na druge, na vse! Edini altruisti na svetu! Ali pa se za tem skriva kaj drugega? - In zamislimo se ob ljudeh, ki izjavljajo, da slovenske nacionalne identitete ne more ustvarjati neka krščanska nacionalna tradicija, ampak liberalno evropska. Tudi ko ne bi naš Veber že pred sedemdesetimi leti pisal o tem problemu: po desetletjih gospodarskega kolektivizma (socializma), sedaj pa po že nekaj letih vedno krutejšega gospodarskega individualizma (liberalizma) mi samo občutimo, kako je res, da imata "oba ta sistema nujno kot naravno osnovo filozofijo ateizma in materializma," in da je v obeh teh sistemih - na prvi pogled sicer nasprotujočih si - "prav v srčiki

*neživljenjski internacionalni duh in, najsi je kdaj drugače videti, kaj malo razumevanja za duhovne vrednote človeka pa tudi za nacionalne potrebe."* (Prim. *Socialni pomen združne misli in Zadrudništvo in sestav človeške družbe*. Podčrtano je naše. - V rapravi *Etika združnega gospodarstva* se Veber vrača h gornji trditvi in dodaja: "Da bom še jasnejši! Tudi gospodarski individualist in kolektivist *utegneta* imeti vero v Boga in v nadprirodne, duhovne cilje človeka in oba *utegneta* iskreno podpirati tudi narodne in nacionalne potrebe svojega ljudstva. Toda v tem primeru - in to je glavno - njuno življenje *ni več enotno, dosledno*: na eni strani resda tudi onadva podrejata samo gospodarstvo izven gospodarskim ter neposrednim ciljem življenja, na drugi strani pa kljub temu sta in ostajata glasnika načela, kot da bi gospodarstvo ne bilo le sredstvo, temveč edini in vrhovni *namen* življenja na svetu.")

Nehajmo predvsem mi sami mešati belo in črno, fabricirati sivino, ob kateri se bomo zadušili vsi, prav na koncu celo ti, ki želiyo manipulirati z njo: ljudje, ki pripravljajo teren za "veliko žival" (Platon), za množico uživajočih in se plodečih živalic. Točneje: kontrolirano se plodečih, le kolikor bi vladajočim kazalo. Tako bi na svetu ostal samo človek, ki "rad bi pil in jedel in pentljjal se z žensko v par" (Menart), skratka lahko obvladljivo človeštvo. Pomisliti kaže, kajti čas teče, da je zdaj čas, ko moramo predvsem mi sami vztrajati v svojem, hkrati pa tudi začeti zdraviti "sušeče se veje", znova jih cepiti na izvorno drevo, ki je - a naj je še tako drugače videti - še vedno polno življenjskega soka. Če bi smeli parafrazirati biblijsko primero, gre za to, da ljudi, ki so narod zapustili, spet "cepimo na lastno oljko", na našo, to je na nekoč tudi njihovo oljko. Pa čeprav so se

njihove veje "nalomile". Same ali pod pritiskom. (Ali je to možno? Je. In bi vedeli, da je, tudi ko ne bi poznali precedentov. Po prvi svetovni vojni smo imeli celo prav domače precedente. Po ločitvi Slovenije od Avstrije je bila prva skrb slovenskih političnih in vojaških oblasti na Štajerskem, ki je bila polna ponemčenih Slovencev, kako jih priklicati nazaj. Citiram poročilo iz leta 1919 / Celje - Nova doba/: *"Nemškomisleči posamezniki, ki so vsled svoje vzgoje, šibkosti značaja ali pa gospodarske odvisnosti služili tujcu, so se vrnili v naročje naroda, katerega so zatajili. Vsem tem je treba na široko odpreti vrata, da vstopijo nazaj v našo hišo ..."*)

Tudi mi moramo - bi dejali španski Judje - "librarse de la hipnosis mesianica", osvoboditi se neke mesijanske hipnoze. *Nehajmo že deklamirati o sebi, padati pa za druge: skozi stoletja za tuje vladarje, še pred kratkim pa za tuje ideologije, celo take, narodu smrtno nevarne. Kakor da smo vedno samo sredstvo za nekoga drugega, in torej stalni kandidati za jutrišnje razočarance.*

Kaj bo z nami danes, ko se odpravljajo meje in bo še bolj kot doslej vse odvisno - bi dejal Renan - od našega osebnega "vsakodnevne plebiscita"? Kako bo z našimi ljudmi po svetu, kjer vedno bolj velja samo osebna in profesionalna kvaliteta in je vse ostalo, tudi izbira narodne pripadnosti, "up to you", tvoja zadeva? Bo to v prihodnje olajšava ali pa - ker smo že taki, da se prebudimo in postavimo v bran samo, kadar smo napadani - nas bo to svoboda samo uspavala? Se bomo zlasti mi v zamejstvu zavedli, da gre v resnici bolj kot za vprašanje

*našega ali narodnega obstoja za vprašanje našega psihičnega zdravja?* (Leta 1971 je prav to na Dragi govoril psihiater dr. Jurij Zalokar. Žal so kakšne publikacije njegova odkritja v enem delu emigracije dostikrat jemale kot splošno veljavne. Vsekakor pa je bila nadvse zadeta trditev, da je *"ob prelomu raznarodovanja in prisilne asimilacije treba začeti z delom 'takoj' - kot je dejal Martin Luther King - to pa a) ne zaradi kakšne nestrpnosti, ampak zaradi prihajajočih zakonov, ki naj bi prinesli resnično enakopravnost in b) zaradi značilne 'taktike zavlačevanja', ki jo uporabljajo oblasti, ko s tem pridobivajo na terenu."* Taktično zavlačevanje večinskega naroda vedno dosega uspehe: zaradi pritiska množice pa tudi zaradi utrujenosti, ki se prej ali slej lahko loti manjšinca ... pa seveda tudi skušnjave, da bi naposled zginil v neodgovorni množici. - Ali ne zvenijo Kingove besede nekam sodobno še prav posebno tu, kjer danes razpravljamo? Ko razmišljamo o slovenstvu v Trstu, Gorici, Celovcu, seveda vemo, da oblasti večinskega naroda v teh časih ne morejo teh ozemelj nasilno "očistiti Slovencev", kakor so pred pol stoletja hoteli Nemci imeti ozemlja "Judenfrei"; ni več možnosti za "Kristalnacht", za kak požig - recimo - Slovenskega kulturnega centra, toda ... ali se pa tudi zavedamo, da mi sami s premajhno rodnostjo in pa z asimiliranjem ustvarjamo praznoto, vacuum, ki kar vabi, da ga napolnijo drugi?)

*Mi sredi drugih, z drugimi, a najprej s svojimi! Zase! In če je treba - po svoje!* Pred leti je španski kralj v Barceloni povabil Katalonce, naj delajo skupaj s Španci za veličino Španije. Voditelj Kataloncev mu je odgovoril: "Su Majestad, juntas, si -

mezclados, no! Skupaj da, pomešani ne!” In ko mu je kralj za tem stisnil roko, jo je stisnil z vidnim spoštovanjem. In kako drugače naj bi tudi bilo! Kakor ne spoštuješ nekoga, ki sam sebe ne spoštuje, tako ne moreš ne spoštovati nekoga, ki se spoštuje.

In pustimo ljudi, ki se venomer sprašujejo, kakšen smisel imajo odločitve glede narodnosti, kaj imajo od tega. Kaj imamo? *Če drugega ne zavest, da nismo izdali tistih, ki niso izdali sebe: ne svojih dedov in očetov, ne javnih delavcev, učiteljev, duhovnikov, ljudi, katerih mnogi so darovali življenje za narod, predvsem pa ne onih, ki so za naš narod prelili kri.* Sploh pa je - kakor je nekoč zapisal Pavle Zidar - *“vprašanje, ali se spleča kaj biti, vprašanje najnižjega nagona. Kadar se človek sprašuje tako,”* pravi, *“je padel na klinu svoje zavesti najnižje.”* In potem nadaljuje: *“Židje in Palestinci se verjetno tudi vprašujejo, ali se spleča biti to, kar so, toda v večini to so, in v tem je ves odgovor, v tem je vsa avtentika in polnost življenja. Ko sem v Jeruzalemu, Hebronu, Tiberijadi in drugih mestih Izraela opazoval življenje, ki se z moje perspektive ni splečalo, me je streznil in pretresel zgodovinski primer Masade, kjer je devetsto Judov naredilo samomor, ker niso smeli živeti po svoje. Na vsak način se spleča biti Slovenec pod vsakršnimi pogoji, zato ker se spleča biti tudi Jud ali Palestinec, seveda so pogoji, pod katerimi si to, včasih zelo težki. Masade bodo večna spremljava židovskega in morda tudi slovenskega naroda. Tako rekoč vseh malih narodov. Vedno se spleča biti to, kar si.”*

Pa zdaj ne gre za samomor. Res pa je, da so to časi, ko naj bi geslo “umreti za narod” pomenilo predvsem “živeti za narod”. V

smislu Slomškove odločitve, ko mu je bilo dva in dvajset let. *“Živeti in umreti za slovenstvo.”* Vsaj - živeti ...

Seveda - Slovenci nismo Judje. Ne po starosti ne po zgodovini ne po značaju ne po izvoljenosti. In vendar. Kakor nas je opozoril marsikak papež in ne samo Pij XI.: Vsi kristjani smo duhovni potomci Judov ... Tudi mi smo deležni raznih božjih obljub.

Komur pa ni dano ali ne more dojeti - recimo temu tako - religiozne komponente narodnosti, naj bi skušal doumeti vsaj obljube naravnih železnih zakonitosti: tako svarečih kakor pomirjujočih. Ena od prvih nam pove, da *“homo derelinquens, homo derelictus”. Človek, ki zapušča, je človek, ki bo zapuščen.* Pa čeprav bo na videz morda drugače ...

In glasovi pomiritve? Ti prihajajo iz ust starega modrega Siraha: *“Ptice se družijo s sebi enakimi in zvestoba prihaja k tem, ki se je držé.”* Zvestoba. In zato mir. Povsem na dnu duše in to ob vseh težavah in kdaj trpljenju - mir. Mir ob vseh izzivih časov, ki prihajajo.

Kako se spoprijemamo s problemom asimilacije na pragu novega tisočletja? Ko se hkrati pripravljamo za “vstop v Evropo” ... Kako bo z nami ob toliko “domačih” še nerešenih problemih?

Ali se ob vseh pomanjkljivostih naše še vedno ne povsem pravne države zavedamo, da niti demokracija ni rešitev, če prej ne uredimo vprašanja rodnosti? Da pa je treba še korak dlje: tudi večja rodnost namreč ne bo rešila “slovenskega vprašanja”, če se rojeni ne dokopljejo do zavesti o svoji nacionalni identiteti ali pa če pozneje zanj izgubijo smisel.

Pa da se vrnemo k Ortegi y Gassetu: “Življenje je bolj kot adaptaciji v resnici podobno napadu na okolje.” Dodali bi: če že ne vedno napadu, pa vsaj vzdržanju pred napadi okolja. Ko pa se zares – že starodavni so to vedeli in pozneje je Tomaž Akvinski to poudarjal – , *da je potrebnega več poguma za vzdrževanje kot pa za napad*. In ko se je treba zavedeti, da je treba v življenju biti nekaj več kot pa samo “nekaj”, da je treba biti vsak zase človek, ki se bolj kot svojih privilegijev zaveda svojih dolžnosti do ljudi, do svojega naroda - skratka: resničen plemič.

Življenje je kljub težavam lepo, a je bilo ustvarjeno za pogumne. Tako da naj judovski sociologi, politiki še tako različno gledajo na preteklost ali prihodnost svoje države, vsi so si edini v enem: da je bil največji učinek (uspeh) ustanovitve judovske države ta: vplivala je na to, da so se množice Judov po svetu odvrnile od nadaljnje asimilacije (“... has been its influence as a deterrent to future asimilation”). Za to, da ta proces ne bi uplahnil, skrbi vsakokratna vlada.

Kako je z nami, po naši osamosvojitvi, ob ustanovitvi naše države?

---

p.dr. Edvard Kovač

## ABELOV KOMPLEKS

Pred desetimi leti sem ob osamosvojitveni vznosenosti posvaril pred nevarnostjo zagrenjenosti. Res je, da smo s svojo enodušnostjo Slovenci pokazali, da v določenem trenutku zgodovine za nas ni nič nemogoče.

Toda navdušenje se poleže in potem pride vsakdanjost. V tem vsakdanjem življenju je potrebno pokazati, kako je zaživela demokracija, pravna država, tržno gospodarstvo in tudi kultura svobode ter odgovornost. Vsak začetek je težak in ob počasnih spremembah se je marsikdo predal malodušju. Potrebno je bilo opozoriti, da je krščanska drža v družbi tudi drža upanja.

Danes smo kristjani še pred večjo skušnjavo črnogledosti, saj imamo občutek, da nam je vloga žrtve usojena tudi v mladi slovenski državi. Ker obstaja svoboda pisane besede, se lahko hudujemo nad obstoječim stanjem in svojo kritično besedo zamenjujemo z obupom. Dopovedujemo si, da se ničesar ne da v resnici spremeniti, da je položaj kristjana po desetih letih procesa demokratizacije še slabši kot prej in da nam ostaja samo še tisto zadnje eshatološko upanje, upanje na večnost.

### *Abelov kompleks*

V enem izmed osamosvojitvenih komentarjev sem spregovoril tudi o Kajnovem kompleksu,

s katerim sem kritično označil odnos drugih narodov do naših osamosvojitvenih teženj. Hkrati sem tudi opozoril, da je bil Abel zaradi svoje naivnosti deloma tudi sam kriv za svojo usodo. V tem smislu bi lahko tudi danes govorili o Abelovem kompleksu, ki se kot močna skušnjava postavlja pred slovenskega kristjana. Psihoanalitiki nas namreč opozarjajo, da je nekdo žrtev šele takrat, ko sprejme, da bo igral vlogo žrtve. Včasih celo misli, da druge vloge v družbi ni zmožen igrati, in ga je najbolj strah, ko bi se moral svojega kompleksa znebiti ter zaživeti neobremenjeno in ustvarjalno.

Imam občutek, kakor da se slovenski kristjan še ne znajde v slovenskem javnem prostoru. Vanj je vstopil z veliko mero naivnosti. Ko so se začele težave, ki jih prinašajo s seboj politična igra, tržne zakonitosti ali kritična kulturniška beseda, je v veliki meri odnehal in se znova podal v svoj zasebni svet. Ali pa je morda pozabil, da je kristjan in s tem zavezan za temeljno etično sporočilo, ter pristal na kompromise, ki mu niso bili v čast, posledično pa znova žel neuspehe. Težava je v tem, da javne kritike slovenski kristjan še ne razume kot pravila javnega življenja, kot sestavnega dela družbenih, ekonomskih in političnih dogajanj, ampak jo občuti kot osebni napad in zato odneha. Opravičilo, da je žrtev političnih spletk, nekakšne zarote proti njemu, se mu ponuja samo od sebe. Svojih kritičnih odgovorov nič več ne spremlja s pozitivnimi

pobudami, kako izboljšati stanje, ampak se predaja objokovanju svojega položaja. Težko se je odreči Abelovi vlogi, tako tolažilna je in hkrati opravičujoča.

### *Spremembe so*

Zato de je potrebno zavestno ozreti okoli sebe in kritično primerjalno osvetliti desetletni demokratični proces. To ne pomeni, da, bi moral kristjan zapasti v neki lažni optimizem in videti svet in družbo le skozi rožnata očala. Najprej je seveda tukaj veselje nad slovensko državo. Odslej nas policisti in cariniki nagovorijo na meji v slovenskem jeziku. Ni se nam potrebno bati preiskav in zasliševanj. Nihče se ne znajde pred sodnikom, ker je imel v roki neko knjigo ali ker je pol zasebno ali tudi javno povedal svoje mnenje.

Zato tudi v primeru, ko slovenski kristjan ugotavlja pomanjkljivosti slovenske države, končno le uvidi, da ta država obstaja in da tudi kolikor toliko deluje. Ni mu potrebno hoditi ne na Dunaj in ne v Beograd, da doseže svojo pravico. Tudi sodišče v Strasbourgu mu ne pomeni druge države, ampak le tisto raven pravne zaščite, ki jo imajo tudi državljani sosednjih in drugih evropskih držav. S tem je poudarjena le enakost slovenske države z drugimi državami Evrope.

Ni težko ugotoviti, da je slovenski kristjan razočaran nad političnimi strankami. Toda tudi pri nas prodira misel, da vse javno življenje ne poteka na strankarski ravni. Potrebna nam je civilna družba. Tudi v Sloveniji se pojavljajo tako imenovane nevladne organizacije, ki imajo sposobnost in moč zajeti resnične težnje vseh ljudi, izvajati javni družbeni pritisk in doseči spremembe v

družbi, za katere stranke za enkrat še nimajo interesa. To velja predvsem za okoljevarstvene zahteve, za uveljavljanje kulturnih in drugih manjšin, za socialno zaščito in za najrazličnejše človekoljubne pobude. Morda nam ni vstopilo v zavest, da možnost vzpostavitve civilne družbe obstaja in da je tokrat le od kristjana samega odvisno, ali bo dejavno vstopil v demokratično življenje ali ne.

Potrebno je izreči tudi besedo o našem medijskem prostoru. Že zapisani stavek, da se ni nič spremenilo, dokazuje ravno nasprotno, saj ga je vendarle mogoče zapisati objaviti. Toda stanje tiska v Sloveniji je preresno, da bi smeli biti zgolj hudomušni. Priznati moramo, da je Slovenija mor-da res edina demokratična država v Evropi, ki nima opozicijskega dnevnega tiska. Poleg nas je menda v tem položaju le maloštevilni Luksemburg. Tolažimo se lahko, da obstaja pluralni periodični tisk, ki ga prej ni bilo.

Najbrž ni med nami človeka, ki ne bi verjel, da je odprava cenzure v tem tisku dokončna in ne le začasna kot npr. v Rusiji. Vendar ostaja ključno vprašanje: zakaj teh tednikov in me-sečnikov ne berejo in ne kupujejo toliko, da bi znova lahko tvegali poizkus pogostejšega izhajanja? Če iščemo odgovor v izredni moči drugih obstoječih časopisnih hiš dnevnega tiska ali pa v neosveščenosti slovenskega branja, si bomo zapravili možnost najti izhod iz obstoječega stanja.

Eden izmed tehtnih razlogov neveljavitve nekaterih časopisov je tudi v premajhni samokritičnosti tega nednevnega tiska. Tukaj je torej vprašanje kvalitete. V svoji veliki kritičnosti je namreč ta tisk pozabil, da mora biti tudi pozitiven in da mora bralcu razkrivati

tudi veselje nad življenjem, radost dela in ustvarjanja. Opustiti moraliziranje in se vrniti k etičnim temeljem, seči v žlahtno tradicijo in podajati osvobajajočo duhovnost, biti hkrati zahteven in preprost, miselno iskrev in zanimiv, razvedrilen in uporaben – skratka, ta tisk naj bi imel komunikativen odnos s širšim krogom bralcev. Vidimo, da se počasi razvija nova generacija mladih in sposobnih novinarjev, zato smemo upati tudi na takšen proces.

### *Razlog za upanje*

Spomnimo se, kdaj je kak športnik najbolj zadovoljen. Ne samo takrat, ko zmaguje, ampak predvsem takrat, ko se znajde pred močnim nasprotnikom. Takrat šele lahko pokaže, kaj zna in česa je sposoben. Takšnega tekmovalnega duha, ki ne izključuje solidarnosti z ubogimi in nemočnimi, prinašata evropsko združevanje in postopek globalizacije. Tiranije in različne diktature so bile vase zaverovane in so menile, da so popolni sistemi. Zato tudi niso prenesle ne kritike in ne konkurenčnosti, saj tega, kar je najboljše, že načelno ni mogoče izboljševati. Nasprotno pa si demokracija želi pluralnosti in tekmovalnosti na vseh področjih. Vlada potrebuje opozicijo kot nujni korektiv, da ne zaide v svojih potezah in ne zaspi nad svojimi dosežki. Gospodarsko življenje potrebuje konkurenčnost, da se razmahne in postaja ekološko sprejemljivo. Prav tako pa potrebuje medijski prostor resnično pluralnost, sicer ga lahko dobi v zakup določena skupina,

politična težnja ali kulturna smer ter kakovostno obuboža.

Pred desetimi leti smo ob osamosvojitvi dokazali smisel za solidarnost in složnost, tudi pogum in življenjski optimizem. Vedeli smo, da je to v tistem trenutku zgodovinska nujnost, če želimo obstati in biti s svojo državo enakovreden sogovornik z drugimi narodi. Evropski procesi pa danes od nas zahtevajo demokratično državo in družbo. Če želimo biti enakovreden sogovornik evropskih držav, samo obstoj naše države ne zadostuje. Mora biti tudi pravna, politično pluralna, medijsko razvejena, kulturno strpna in, kar je najpomembnejše: imeti mora izoblikovano kulturno identiteto.

Slovenski kristjan je danes pred novo dilemo: lahko se preda malodušnosti in si reče, da za širšo slovensko družbo in uveljavljanje slovenske demokratične države ne more ničesar bistvenega storiti. Vzводи oblasti in moči so drugje in on lahko ves potek življenja le kritično opazuje ter objokuje svojo usodo. Lahko pa poseže v javno dogajanje s svojo odkrito besedo, ki se zna razveseliti pozitivnih pobud in hkrati opozoriti na nacionalni interes vseh slovenskih državljanov in rojakov. Možnost ima, da zelo črna slika prihodnost slovenskega naroda in države, lahko pa dejavno vstopi v družbeno življenje in pomaga ustvariti civilno družbo. Lahko se zgraža nad alternativno kulturo in se zateka v domačijsko nostalgичno počutje. Lahko pa tudi soustvarja duhovni kulturni prostor z navdihom Duha znotraj svojih kulturnih stvaritev.

(Ponatis iz Družine št. 32 /01)

---

# IN MEMORIAM

## Prof. Pavel Kogej

(1927 Logatec – 2001 Ljubljana)

9. avgusta je zahrbtna bolezen vzela življenje članu in prijatelju SKI, prof. Pavlu Kogej. Kot dijak Škofijske klasične gimnazije v Šentvidu je še ne šestnajstleten leta 1943 vstopil v slovensko domobranstvo. S Koroškega je bil vrnjen na Teharje, kjer je srečno preстал vse krutosti in poniževanja ter bil kot mladoletnik izpuščen. Po končani gimnaziji se je vpisal na Filozofsko fakulteto v Ljubljani in dosegel poklic univ. dipl. psiholog. V času služenja vojaškega roka je bil obsojen na pred vojaškim sodiščem in obsedel v zaporu tri leta. Šele po tem je zaživel polno življenje. Zaposlil se je in služboval v delovnih organizacijah kot psiholog dela. Kot tak je predaval na številnih seminarjih in simpozijih po vsej Sloveniji.

Pavel Kogej je bil globoko veren. Tega ni skrival. Nasprotno, dokazoval je, da kristjan mora izkazovati svoj odnos do Boga tudi javno. S tem je močno posegel na področje vernosti in samozavesti, zlasti mladine. Nobeni župniji ni odrekel sodelovanja pri mladinskem verouku. Na mnogih seminarjih je mladim predaval s področja krščanske kulture, filozofije, psihologije in drugih praktičnih tem za krščansko življenje.

Politično je deloval v DEMOS-u in pomladnih strankah. Kot funkcionar mesta Ljubljana po osamosvojitvi si je veliko prizadeval za vračanje slovenskih izseljencev.

Bil je eden izmed ustanoviteljev društva Nova slovenska zaveza. Vseskozi je bil član izvršnega odbora in odgovorni urednik informativnega glasila Nove slovenske zaveze »Mi med seboj.« V Novi slovenski zavezi je bil glasnik brezpogojne slovenske narodne sprave, v katero je verjel pa je žal ni dočakal. Z velikim občutkom za resnico in objektivnost slovenske državljsanske vojne je sodeloval pri postavljanju farnih spominskih plošč žrtvam komunističnega nasilja. Na številnih slovesnostih ob blagoslovitvah plošč je bil osrednji govornik, nazadnje v Šentjerneju, ko se je še z zadnjimi močmi poslavljajal od mrtvih soborcev. Ko so donele Pavlove mogočne besede tudi v Kočevskem rogu, na Teherjah in drugod, navzoči niso mogli zadrževati solz. Po teh besedah pa je zrasel v njihovih srcih ponos in potolaženi so odhajali domov.

Pavel Kogej je bil zaveden Slovenec, globoko veren, odprtega srca za vse in iskren prijatelj. Kot takega se ga bomo spominjali vsi, ki smo ga poznali, in še posebej mladi v slovenskih župnijah.

FC.

## Izveček iz pravil društva

**7. člen:** Naloge društva so:

1. vzpodbujati člane k osebni in skupinski študiju perečih družbenih vprašanj v krščanskem duhu,
2. prirejati predavanja, seminarje in pogovore za člane društva, za ostale pa v skladu z veljavnimi predpisi in v okviru dejavnosti društva,
3. organizirati posvetovanja o posameznih vprašanjih s področja dejavnosti društva,
4. organizirati posebne tečaje za stalno izobraževanje,
5. izdajati društvene publikacije v skladu z veljavnimi predpisi in posredno ali neposredno sodelovati pri drugih javnih občilih,
6. objavljati svoja stališča k aktualnim vprašanjem,
7. povezovati svoje člane s prirejanjem družabnih srečanj, izletov in drugih oblik medsebojnega spoznavanja,
8. sodelovati s podobnimi organizacijami doma in po svetu.

---

Društvo Slovenski katoliški izobraženci (SKI) je članica mednarodne organizacije **Pax Romana**, ki ima svetovalni status pri Združenih narodih v New Yorku, Genevi in na Dunaju pa tudi pri Unescu v Parizu.

Pax Romana, in z njo SKI, si prizadeva izražati moderno kulturo v luči krščanske vere z naslednjimi cilji:

- s filozofskimi, znanstvenimi in tehnološkimi prispevki sodelovati v dialogu, da bi ugotovili, kako bi bolje izrazili krščansko vero v okviru današnje kulture in kako bi obogatili kulturo z bogastvom verovanja,
- kritično analizirati glavne ideje in mite, da bi napredovali k svobodnejši, odprtejši in tolerantnejši družbi,
- prispevati k razvoju pravičnosti, svoboščin, človekovih pravic in pravic narodov s ciljem ustvariti mir,
- pospeševati teološko ustvarjalnost ob upoštevanju posebne pristojnosti poklicnih teologov,
- pomagati kritičnim skupinam kristjanov pri usklajevanju njihove zvestobe evangeliju in intelektualne ter moralne odgovornosti,
- pospešiti sodelovanje in dialog tako med skupnostmi različnih verskih tradicij kot tudi med verujočimi in neverujočimi,
- vspodbuditi kulturne stike, ki temeljijo na spoštovanju različnosti, odpravi nadvlade in diskriminacije ter na priznavanju pluralizma krščanskih občestev.

## VSEBINA

*France Cvelbar*

UVODNIK

*Božična zgodba*

BOŽJI SIN

*France Cvelbar*

POZDRAV ŠESTI GENERACIJI SAK

*France Cvelbar*

OSEM MLADIH DESETLETJI ZORKA SIMČIČA

*Zorko Simčič*

BITI (ALI NE BITI ...) TO, KAR SI

*p. dr. Edvard Kovač*

ABELOV KOMPLEKS

IN MEMORIAM

prof. Pavel Kogej